

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 600 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De krachtsinspanning in het kader van de wetgeving op de arbeidsongevallen

I. Inleidend woord

De krachtsinspanning is de samentrekking van bepaalde spieren om een weerstand te overwinnen.

Wanneer deze inspanning normaal verloopt, bestaat er een regelmatige wisselwerking tussen haar en de verdedigingsreacties van het gestel.

Bepaalde omstandigheden kunnen zich echter voordoen die deze regelmatige wisselwerking verhinderen, en een lichamelijke schade veroorzaken.

Gedurende de uitvoering van de arbeidsovereenkomst doen zich dergelijke letsels dikwijls voor.

De vraag die oprijst is de volgende: «Wanneer dient de schade — arbeidsonbekwaamheid of dood — door een krachtsinspanning in de loop van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst veroorzaakt, vergoed volgens de wet van 24 december 1903 op de vergoeding van de schade voortvloeiende uit arbeidsongevallen?»

Om binnen het toepassingsveld van deze wetgeving te kunnen vallen, moet de opgelopen schade door een «ongeval» veroorzaakt zijn, m.a.w. door een «plotselinge, ongewone gebeurtenis»; daarbij wordt de «plotselinge werking ener uiterlijke kracht» verondersteld. (Verslag namens de middenafdeling, Parl. Besch. Kamer 1901-1902, blz. 106, XXVI.)

Er werd nooit betwist dat een krachtsinspanning het optreden veronderstelt van een «uitwendige kracht»; deze is te vinden in de te *overwinnen weerstand*; het is een passieve uitwendige kracht. Halen wij in dit verband een vonnis aan van Antwerpen, 13 juni 1960 (B.A. 1961, 219), hetwelk verklaart: «een uitwendige kracht betekent een kracht die buiten het lichaam van het slachtoffer ontstaan is; dit is het geval met een weerstand van een last die men wil opheffen.»

Hetzelfde dient gezegd van de vereiste «plots» te zijn gebeurd. Een krachtsinspanning is een gebeurtenis die nauw begrensd is binnen een bepaald tijdsbestek.

Wat betreft het abnormaal karakter van de gebeurtenis rijzen er moeilijkheden op. De krachtsinspanning ontstaat uit de tegenstelling van twee krachten: de actieve kracht van de arbeider en de passieve kracht van de te overwinnen weerstand; deze tegenstelling

heeft een «plotseling» karakter. Het vereiste «abnormaal» karakter echter bezit zij niet in se. Dit dient dus nagegaan.

De taak van de rechtbanken bestaat er dus in, uit te maken, of de krachtsinspanning, — die de schade veroorzaakte — «abnormaal» is of niet.

Abnormaal t.o.v. wie of wat?

T.o.v. wat? werd kort geleden nog gevraagd.

T.o.v. wie? wordt in de jongere rechtspraak gevraagd. Inderdaad, zo het begrip «abnormale gebeurtenis» inzake krachtsinspanning eertijds uitsluitend *objectief* werd beoordeeld, houdt een jongere strekking van de rechtspraak er een meer *subjectieve* interpretatie van het woord op na.

Vooraleer tot het onderzoek van deze evolutie over te gaan, dient volgende opmerking gemaakt: onafhankelijk van het criterium gebruikt om vast te stellen of de krachtsinspanning — die de schade veroorzaakte — al of niet «abnormaal» was, dient het vonnis *gemotiveerd*: een vonnis dat een krachtsinspanning — waarvan het accidenteel karakter betwist wordt — als een «ongeval» beschouwt, moet vaststellen en verklaren dat de inspanning in casu een «abnormaal» karakter vertoont; bij gebrek aan dergelijke motivering wordt het vonnis door het Hof van Cassatie verorokken.

Het Hof heeft om deze redenen reeds verscheidene vonnissen verbroken, en nl. in zijn volgende arresten: dd. 1909, Pas. 1909 I, 339; 28 jan. 1909, Pas. 1909, I, 116; 3 maart 1910, Pas. 1910, I, 135; 14 jan. 1955, Pas. 1955, I, 494.

Het Hof verklaart: de rechter moet zijn vonnis motiveren en aldus vaststellen dat de krachtsinspanning, die de te vergoeden schade veroorzaakte, «abnormaal» was en dat er dus een ongeval in de juridische zin van het woord heeft plaats gehad. Het volstaat echter niet te verklaren dat de verrichte inspanning geweldig was, of dat de opgeheven last zeer zwaar was: het «accidenteel» karakter van een krachtsinspanning dient vast te staan, want de wet van 23 dec. 1903 dekt de «ongevallen» en niet de beroeps- en andere ziekten.

Een arrest van het Hof van Cassatie dd. 12 dec. 1918, Pas. 1919 I, 18 heeft daarentegen het tegengestelde verklaard; het vonnis a quo (Antwerpen 22 juli 1915) had als ongeval bestempeld een inspanning verricht gedurende de *normale uitvoering* van het werk,

waarbij de arbeider geen hevige noch lastige inspanning had verricht. Het vonnis aanvaardde echter het vermoeden dat het letsel opgelopen werd wegens een onhandigheid of wegens een slecht berekende beweging.

Het Hof verklaarde daarop dat de wettelijke vergoeding niet ondergeschikt is aan de nauwkeurige bepaling van de oorzaak van het letsel of van de dood. Dat deze vergoeding, voorzien door de wet van 24 dec. 1903, voortvloeit uit een begrip dat beoogde al de fouten en risico's te dekken die ontstaan zijn ten gevolge van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst, zelfs zo de eerste oorzaak van de schade onbekend is; dat het immers deze categorie ongevallen is die deze vergoeding voornamelijk in het leven geroepen heeft. Het vonnis dat de wet op de arbeidsongevallen toepast zonder vast te stellen dat de dood, die het slachtoffer plots in de uitvoering van zijn werk getroffen heeft, te wijten is aan een abnormale inspanning, dient dus niet verbroken.

Maar het Hof van Cassatie is teruggekomen op zijn mening en nl. in een arrest dd. 18 oct. 1928, Pas. 1928, I, 247.

II. Het abnormaal karakter van de krachtsinspanning

Zoals gezegd, kan het begrip « abnormale krachtsinspanning » objectief of subjectief beoordeeld worden, naargelang de aard van de gebruikte criteria.

A. Objectief criterium

1. Beginsel.

Om uit te maken of een bepaalde krachtsinspanning al dan niet « abnormaal » is, wordt er nagegaan of deze objectief, « *in se* », het kenmerk vertoont van een abnormale gebeurtenis; m.a.w. of de inspanning de inwerkingtreding vereist heeft van een fysieke kracht die de spierkrachten van een normale arbeider, van een *arbeider in abstracto* gezien, te boven gaat.

De rechter of vrederechter — die dit criterium toepast — gaat na of de verrichte inspanning wel het gevolg is van de « normale uitvoering » van het « normaal werk » van de arbeider; of er zich gedurende deze uitvoering geen *uitwendige omstandigheid* voorgedaan heeft die de inspanning abnormaal gemaakt heeft, abnormaal mits inachtneming van het gestel van een arbeider in abstracto gezien.

Zo het werk niet normaal is, m.a.w. niet gewoon is, of zo er zich op de uitvoering van de bedrijvigheid een uitwendige omstandigheid is komen enten, die de inspanning abnormaal gemaakt heeft, wordt de verrichte krachtsinspanning « abnormaal » en dus als een « ongeval » beschouwd.

Opmerking: normaal werk:

Verscheidene vonnissen (Vr. Charleroi, 2 febr. 1957, B. A. 1957, 176; Vr. Charleroi, 2 febr. 1957, B. A. 1957, 332; Vr. Izegem, 15 juni 1909, R.A.T. 1911, 66) hebben erop gewezen dat een *abnormaal werk* niet dient gelijkgesteld met een « abnormale gebeurtenis ». Nu het is wel zo dat een krachtsinspanning gemakkelijker als abnormaal beschouwd wordt, wanneer zij overkomt gedurende de uitvoering van een werk, waaraan de arbeider niet gewoon is.

De gebruikte criteria zijn dus uiteraard objectief; er wordt geen rekening gehouden met het subject zelf, met de arbeider en zijn eigen werkvermogen en gestel.

2. Rechtspraak.

a) De wet werd toepasselijk verklaard:

Talrijke beslissingen hebben het slachtoffer van een

krachtsinspanning vergoed, om reden dat de regelmatige wisselwerking tussen de inspanning en de weerreacties van het gestel verhinderd werd door een *uitwendige omstandigheid*, die zich op de normale inspanning was komen enten en die ervan een abnormale krachtsinspanning gemaakt had.

Een vonnis van het vrederecht van Heist-op-den-Berg van 25 maart 1958, B.A. 1958, 538, drukt dit beginsel duidelijk uit: de eiser moet het bewijs voorleggen dat er zich een *uitwendige abnormale omstandigheid* heeft voorgedaan, die de normale krachtsinspanning in een abnormale omgevormd heeft.

Halen we in dit verband volgende rechtspraak aan:

— inspanning verricht om een last, die door een werkmakker haast losgelaten werd, te weerhouden. (Chièvres, 11 dec. 1906, J.J.P. 1907, 155).

— inspanning verricht om een zak, die op de schouders slecht of te hevig geplaatst werd, te weerhouden. (Brussel, 14 april 1911, R.A.T. 1912, 113, hervorming van Vr. Brussel, 9 maart 1910 R.A.T. 1910, 153.)

— de krachtsinspanning kan abnormaal zijn wegens de *abnormale houding* die het slachtoffer om de ene of de andere reden heeft moeten nemen, ofwel wegens het abnormale gewicht van de last. (Gent onuitgegeven vonnis 1909.)

— er is ongeval, zo de arbeider, die een trap afdaalde waarvan een *trede beschadigd* was, om die reden een misstap deed en zijn voet verstuikte; want hij heeft een abnormale inspanning gedaan om te verhinderen dat de last die hij droeg zou vallen. (Vr. Herstal, 11 augustus 1911, R.A.T. 1912, 110.)

— inspanning gedaan tot het in stand houden van een handtransport van een te zware last, welke *plotseling dreigde te ontsnappen*. (Vr. Gembloux, 10 oct. 1942, J.J.P. 1945, 124.)

— zekere omstandigheden kunnen van aard zijn, dat ze de arbeidsvoorwaarden veranderen en de inspanning van een der arbeiders abnormaal maken. Dit is het geval wanneer een paar arbeiders een koienvagentje, 1.000 kg., op riggels plaatsen *zonder riem of hefboom*, zodat het ganse gewicht op een zeker ogenblik op één van hen rust; deze arbeider die *in een slechte stand* stond, heeft een abnormale inspanning moeten leveren die buiten het normale ging. (Vr. Luik, 8 maart 1955, B. A. 1955, 360.)

b) De wet werd niet toepasselijk verklaard:

Andere beslissingen hebben de toepassing van de wet van 24 dec. 1903 verworpen, omdat de verrichte krachtsinspanning, deze vereist door de *normale uitvoering van het normaal werk*, niet overschreed; omdat er zich geen *uitwendige omstandigheid* heeft voorgedaan die de inspanning abnormaal gemaakt heeft.

— Turnhout, 15 febr. 1912, R.A.T. 1912, 162. — Vr. La Louvière, 14 sept. 1932, B.A. 1932, 997. — Vr. Nijvel, 23 febr. 1950, J.P.P. 1950, 78. — Vr. Oostende, 5 dec. 1950, B.A. 1951, 194. — Scheidsr. Uitspr. 18 maart 1954, B.A. 1954, 229. — Vr. Mechelen op Maas, 10 juli 1954, B.A. 1954, 711. — Vr. Namen, 13 augustus 1954, B.A. 1954, 563. — Vr. Aarschot, 29 nov. 1956, B.A. 1957, 319. — Vr. Oost-Rozebeke, 28 mei 1957, B.A. 1961, 385. — Vr. Namen, 25 april 1958, B.A. 1958, 280. — en andere.

3. Gevolg.

De toepassing van het zuiver objectief criterium bij het onderzoek naar de aard van een bepaalde krachtsinspanning, gaf aanleiding tot uitspraken die in tegenstrijd zijn met de geest van de wetgeving op de ver-

goeding van de schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen.

Halen wij in dit verband volgende rechtspraak aan :
— een arbeider die een gewicht van 600 kg. optilde en daarbij een hevige pijn voelde, beweert dat dit bovenmatig is en dat het optillen van lasten zijn normaal beroep niet uitmaakt (hij was schrijnwerker). Deze feiten, die de arbeider wil voorleggen, zijn niet afdoende om een « ongeval » te bewijzen, want *de vracht was niet zwaarder dan deze die een arbeider in dat beroep gewoon is te dragen*, en een abnormaal werk is geen abnormale gebeurtenis. (Izegem 15 juni 1909, R.A.T. 1911, 66).

— is geen ongeval de spierbreuk veroorzaakt door de inspanning van een grondwerker bij het uit een put werpen van een aardklomp die aan zijn spade was blijven kleven. De inspanning, om abnormaal te zijn, moet volledig buiten verhouding staan t.o.v. de inspanningen die bij normale bedrijvigheid verricht worden. (Vr. Nieuwpoort, 6 mei 1910 R.A.T. 1910, 413.)

— de arbeider wiens bedrijvigheid bestaat in het wegdragen van lasten (zwarte lasten), die plots een inwendig letsel opdeed bij het optillen van een stuk dat aan de grond was blijven kleven, is niet het slachtoffer van een ongeval, daar deze gebeurtenis zich in deze bedrijvigheid nog voorgedaan heeft en dus geen abnormaal karakter vertoont; de arbeider voerde in casu zijn *normaal werk* uit. (Brugge, 31 jan. 1936, R.A.T. 1936, 152.)

— er is geen ongeval zo het slachtoffer samen met een werkmakker een massa van 1.000 kg. met behulp van een kriek ophief maar plots uitgleed en aldus een hevige inspanning verrichtte. (Vr. Anderlecht, 8 juli 1937, B.A. 1937, 583.)

— een arbeider wiens bedrijvigheid erin bestaat stenen, door een werkman toegeworpen, op te vangen, voelde plots een inwendig letsel bij het opvangen van een bijzonder zware steen; het slachtoffer stelt aan de rechtbank voor het bewijs van het « ongeval » voor te brengen, doch deze laatste acht dit niet nodig, daar de abnormale gebeurtenis en de uitzendige oorzaak in casu ontbreken; abnormale gebeurtenis? de eiser zal toch het bewijs van het *gewicht van de bedoelde steen* niet kunnen voorleggen. Uitzendige oorzaak? de zwaartekracht? Neen zegt het vonnis, er is geen werking geweest van de steen, maar enkel zijn weerstand t.o.v. het slachtoffer; de zwaartekracht heeft immers haar gevolg op een *constante wijze* doen gevoelen en dus niet op een plotselinge en abnormale wijze. (Scheidsr. Uitspr. 20 jan. 1956, B.A. 1956, 43).

— Vr. Nijvel 5 juni 1906. J.J.P. 1906, 379. — Kortrijk, 3 nov. 1955, R.G.A.R. 5720.

B. Subjektief criterium

1. Beginsel.

De zopas vermelde rechtspraak gaf aanleiding tot de vaststelling dat de krachtsinspanning niet enkel volgens theoretisch abstracte objectieve normen dient beoordeeld; dat er bij het gebruik van een zuiver objectief criterium niet voldoende rekening werd gehouden met *al* de gegevens en nl. met de persoonlijke gesteldheid van de arbeider. Stilaan ontstond dan ook in de rechtspraak een strekking die een bredere interpretatie van het woord « abnormaal » vooropstelde.

De voorstanders van deze interpretatie hebben ingezien dat een *objectief-normale inspanning*, verricht tijdens de *normale bedrijvigheid* van de arbeider, in zekere omstandigheden een *abnormaal karakter* kan

vertonen t.a.v. deze bepaalde arbeider. Zij besluiten dat het abnormaal karakter van een krachtsinspanning niet enkel volgens vaststaande objectieve normen dient gemeten, doch ook volgens subjectieve normen, d.w.z. mits inachtneming van het persoonlijk werkvermogen en gestel van het slachtoffer: er dient rekening gehouden *en met het « object »* (de te overwinnen weerstand, de aard van het werk enz.) *en met het « subject »* (het slachtoffer en zijn lichamelijke gesteldheid).

De omstandigheden, waarin de fysieke bedrijvigheid van het slachtoffer verricht werd, dienen onderzocht: ze dienen niet in abstracto, maar *in concreto* beschouwd.

2. Rechtspraak:

a) *Reeds in 1910* had een vonnis van het vredege-recht van Moorsele, van 12 jan. 1910, R.A.T. 1910, 68, verklaard dat de arbeider, die een emmer, die op zichzelf niet bijzonder zwaar was, ophief en daarbij een spierbreuk opdeed, het slachtoffer was van een « ongeval ». Want het gewicht, *op zichzelf niet bijzonder zwaar, overschreed de spierkracht van deze arbeider*.

Dit uiteraard subjectief element werd in het vonnis echter verzacht door de vaststelling dat dit werk een abnormale bezigheid uitmaakte voor deze arbeider.

Rond dezelfde tijd verklaarde een vonnis van het vredege-recht van Waarschoot dd. 12 mei 1912, J.J.P. 1912, 478, dat een hevige inspanning verricht tijdens het normaal werk, die door het slachtoffer gewoonlijk en zonder schadelijke gevolgen uitgevoerd werd, als een « ongeval » dient beschouwd wanneer de opgelopen letsels erop wijzen dat het slachtoffer een ontvanke-lijkheid hiertoe vertoonde. Het *werk was normaal*, de *inspanning eveneens*; *maar deze inspanning, geënt op een reeds bestaande ontvanke-lijkheid van het slachtoffer* moet als een ongeval beschouwd worden.

Deze opvatting dient echter niet te ver gedreven: zie vonnis Hoei dd. 19 febr. 1958, J.T. 1958, 188 (infra).

b) *Het is vooral sinds de jaren 1940 dat de nieuwe strekking zich in de rechtspraak doet voelen*.

De beginselen door deze jongere strekking gehuld, blijken zeer duidelijk uit het volgende vonnis: « het abnormale, dat volgens de wet van 1903 één der kenmerken moet zijn van een bepaald geval om het als een ongeval te kunnen aanzien, mag niet beoordeeld worden naar een theoretische en onveranderlijke norm. Omdat de kracht, die het organisme plotseling en van buiten uit aantast, voor abnormaal zou kunnen gehouden worden, volstaat het dat dit organisme *geen voldoende weerstandsvermogen* bezit om te kunnen weerstand bieden aan die plotselinge inwerkende kracht, zonder dat moet nagegaan worden of dit weerstandsvermogen onder het type-neil stond. (Vr. Antwerpen 31 mei 1933, R.W. 1932-33, 744.)

— Een vonnis van het Vr. van Antwerpen dd. 8 dec. 1954, R.W. 1954-55, 1524, verklaarde hetzelfde,

Andere vonnissen:

— Vr. Brussel, 16 sept. en 23 april 1943, bevestigd door Brussel 15 oct. 1943; B.A. 1944, 42: een normale inspanning kan het karakter verkrijgen van een abnormale inspanning, onder invloed van een uit- of inwendige oorzaak. De accidentele krachtsinspanning kan ontstaan tengevolge van de duur of de intensiteit van de te leveren inspanning, ofwel door een *uit- of inwendige oorzaak die op een bepaalde dag de arbeider in een mindere positie stelt* bij de uitvoering van zijn werk, dat hij nochtans, 10, 100 maal door middel van

de schijnbaar zelfde inspanningen heeft uitgevoerd. De waardering der feiten t.o.v. het slachtoffer dient *subjectief* te gebeuren. Hoe het ook interessant is na te gaan of een accidentele inspanning haar oorzaak vond in een ondervoeding, in een desynchronisatie van de fysiologische inspanning, in de uitvoering van een abnormaal werk, of in een slechte houding van het slachtoffer, het antwoord op deze vraag wordt door de wet niet vereist van zodra de werkelijkheid van een accidentele inspanning veroorzaakt door een uitwendig kracht vaststaat.

Dendermonde, 11 mei 1954, B.A. 1955, 697: het individueel weerstandsvermogen verschilt van arbeider tot arbeider, alsook de gelegenheidsweerstand; een verschijnsel, eigen aan de inwendige gesteldheid van de arbeider, kan een ongeval uitmaken gezien elke mens gedurende de uitvoering van zijn werk blootstaat, met zijn eigen gestel en weerstandsvermogen, aan de risico's verbonden aan het werk; een fysiologische normale inspanning kan een abnormaal karakter vertonen indien het *weerstandsvermogen van het organisme van het slachtoffer op abnormale wijze reageert* op de invloed van de uitwendige kracht die het heeft ondergaan.

— Vr. Lens, 12 mei 1954, B.A. 1954, 554: een krachtsinspanning kan abnormaal zijn wanneer de regelmatige wisselwerking tussen deze krachtsinspanning en de verweersreacties van het gestel niet tot stand komt, wegens omstandigheden die uitwending zijn t.o.v. het slachtoffer: dit zal het geval zijn wanneer de arbeider uitglijdt bij het opheffen van een middelmatig zware last, en zich plots hevig inspannt om de val te vermijden of nog wanneer de arbeider een hevige inspanning verricht om een zwaar handtransport dat dreigt te ontsnappen te weerhouden.

De krachtsinspanning kan echter abnormaal zijn ten gevolge van een *omstandigheid die inwendig* is aan het slachtoffer rekening houdend met zijn ouderdom, gemis aan gewoonte, of staat van ondervoeding.

— Vr. Neerpelt 30 april 1957, R.G.A.R. 5991. — Luik, 9 dec. 1952, J. T. 1953, 312. — Vr. Brussel, 1 oct. 1945, J.P. 1949, 156. — Vr. Chièvres, 30 oct. 1953, B.A. 1954, 52. — passen dezelfde beginselen toe.

Het Hof van Cassatie paste deze interpretatie toe in een arrest van 17 oct. 1958, Pas. 1959, I, 169: het overlijden ten gevolge van een krachtsinspanning verricht tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst maakt een arbeidsongeval uit wanneer deze inspanning abnormaal was t.a.v. de normale werkzaamheden van het slachtoffer, zelfs indien laatstgenoemde aan een hartziekte leed en dat de verrichte krachtsinspanning ook *abnormaal was bij de inachtneming van deze ziekte*.

Besluit

De jongere rechtspraak vertoont een duidelijke neiging tot een ruimere interpretatie van het begrip «abnormale gebeurtenis» inzake de krachtsinspanning.

Zij houdt rekening én met het subject (ouderdom, ziekte, zwakheid, gemis aan gewoonte in de stiel, enz.) én met het object (gewicht van de last, gebrek aan hulp, enz.).

De combinatie van deze beide elementen leidt tot de vaststelling van het al dan niet abnormaal karakter van de krachtsinspanning die de schade veroorzaakte.

Wat het beginsel van het *subjectief criterium* betreft, dient er nochtans op gewezen dat de toepassing ervan *niet te ver mag gedreven worden*; in dit verband heeft een vonnis van Hoei, dd. 19 febr. 1958,

B.A. 1958, 531 (bevestiging van Vr. Hannut, 8 jan. 1958) de volgende aanvraag tot vergoeding terecht verworpen: het slachtoffer van een krachtsinspanning verklaarde dat deze laatste niet abnormaal was «in se» maar wel gezien zijn eigen tevoren bestaande fysiologische toestand. Het vonnis verklaarde dat dit nieuw begrip onaanvaardbaar was, daar de aanneming ervan voor gevolg zou hebben dat elke natuurlijke dood of elke onbekwaamheid, overkomen tijdens de uitvoering van het werk, zou moeten beschouwd worden als een ongeval.

De inachtneming der subjectieve voorwaarden waarin de krachtsinspanning verricht werd, houdt de noodzakelijkheid in zich, een deskundig onderzoek in te stellen.

Het antwoord op de vraag: «Wanneer is een krachtsinspanning een «ongeval» in de juridische zin van het woord?» kan in de meeste gevallen, en nl. in al de gevallen waar de verrichte inspanning objectief niet abnormaal is, moeilijk gegeven worden zonder de tussenkomst van een deskundige.

Uit het deskundig onderzoek kan de oorzaak van de lichamelijke schade blijken: deze oorzaak is ofwel een ziekte (beroeps- of gewone ziekte) ofwel een «ongeval».

Zo de deskundige tot de vaststelling komt dat de schade, gedurende de uitvoering van de arbeidsovereenkomst opgelopen, door een «ongeval» en in casu door een accidentele krachtsinspanning veroorzaakt werd, kan de rechter of de vrederechter de vergoeding voorzien door de wet op de vergoeding der schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen toekennen; hij moet echter zijn vonnis motiveren, m.a.w. de accidentele oorzaak van de te vergoeden schade vaststellen of vermoeden en dus in casu verklaren dat zij door een «abnormale krachtsinspanning veroorzaakt werd».

Onderzoeken we nu de rechtspraak inzake een der meest voorkomende letsels bij een krachtsinspanning opgedaan: de hernia.

De Hernia

Eén der veel voorkomende letsels die door een krachtsinspanning veroorzaakt worden, is de hernia.

Het beantwoorden van de vraag: «Wanneer is een hernia een arbeidsongeval?» vertoont een bepaalde moeilijkheid: de hernia is één der z.g. gemengde kwalen die verband houden én met de ziekte én met het ongeval: haar accidenteel karakter is meestal onzeker; daarom menen wij er onze bijzondere aandacht te moeten aan wijden.

Een arbeider loopt een hernia op bij de uitvoering van zijn arbeidsovereenkomst. Dient de schade, door dit letsel veroorzaakt vergoed volgens de wet van 24 dec. 1903? Het bevestigend antwoord luidt: zo de opgelopen hernia door een «ongeval» veroorzaakt werd, m.a.w. zo de oorzaak ervan de vereiste kenmerken van plotselinge en abnormale gebeurtenis, veroorzaakt door een uitwendige kracht, bezit.

De zogenaamde «zwakheidshernia» (hernie de faiblesse) is dus a priori uitgesloten uit het toepassingsveld van de wet, want ze ontstaat uit de langdurige evolutie van een kwaal, die ofwel aangeboren, ofwel het gevolg is van de dagelijkse uitvoering van het werk.

De z.g. «krachtshernia» (hernie de force) integendeel, is deze, die veroorzaakt wordt door een plotselinge en abnormale krachtsinspanning: zij heeft een «ongeval» als oorzaak.

De rechtsleer en de rechtspraak zijn het erover eens dat de wet van 1903 enkel dient toegepast op de krachtshernia, bij uitsluiting van de aangeboren en de zwakheidshernia.

N.B.: de term «traumatische hernia», die door de deskundigen in tegenstelling wordt gesteld met de term «zwakheidshernia», omvat in hun ogen niet alleen de hernia's die door een eigenlijk traumatisme veroorzaakt worden, maar wel al de krachtshernia's d.w.z. al de hernia's die door een ongeval veroorzaakt worden (Brus. 15 jan. en 11 dec. 1907, R.A.T. 1908, 213).

De krachtshernia's onderscheiden zich van de zwakheids- en aangeboren hernia door onbetwistbare pathologische kenmerken (Vr. Gent, 29 nov. 1907, R.A.T. 1908, 213).

Daar de hernia verband houdt én met het ongeval én met de ziekte, is de aanstelling van een deskundige in elk geval onontbeerlijk. De rechter of de vrederechter kan niet persoonlijk nagaan of het voorhanden zijnde letsel een zwakheids- of krachtshernia is. Hij kan wel vaststellen of de arbeider rond het tijdstip waarop de hernia opgelopen werd, al dan niet een abnormale krachtsinspanning uitgevoerd heeft.

Hij kan dus wel de omstandigheden nagaan waarin het letsel zich voorgedaan heeft en de door de deskundige bevonden krachtshernia eventueel verklaren, maar het eerste criterium, nl. het al dan niet voorhanden zijn van een *krachtshernia*, dit kan hij niet nagaan.

In de praktijk kunnen zich verscheidene mogelijkheden voordoen:

1. *Krachtshernia en abnormale inspanningen rond het tijdstip van haar ontstaan.*

Zo de deskundige tot de vaststelling komt, dat het slachtoffer een krachtshernia opgelopen heeft, en dat het letsel zich rond een bepaald tijdstip voorgedaan heeft; zo de rechter of de vrederechter vaststelt, dat de arbeider rond dit tijdstip abnormale inspanningen heeft moeten verrichten, dan zal de rechter of de vrederechter het oorzakelijk verband tussen de hernia en de abnormale inspanningen bewezen verklaren en de wet toepassen.

Rechtspraak.

— Aarlen, 5 dec. 1917, hervorming van vredege. Mesancy, 17 maart 1917, R.A.T. 1922, 10. — Antw. 5 dec. 1924 en 30 jan. 1925, R.A.T. 1926, 5. — Uitspr. Charleroi, 28 juli 1933, R.A.T., 14. — Vr. Gent, 5 maart 1952, en Gent, 17 april 1953, B.A. 1953, 363.

2. *Krachtshernia, en vermoeden van abnormale inspanning.*

Een arbeider heeft — medikaal gezien — een krachtshernia opgelopen, zonder dat er vaststaat dat hij een abnormale inspanning verricht heeft.

Quid dan?

Een vonnis van het Vr. Landen dd. 18 jan. 1909, J.J.P. 1909, 642, beantwoordde deze vraag: de operatie is het enig afdoende middel om te bepalen of een hernia al dan niet een krachtshernia is; een positief antwoord sluit noodzakelijk het bestaan in zich van een abnormale krachtsinspanning; zelfs zo de hernia zich voorgedaan heeft bij de uitvoering van het normaal werk van het slachtoffer, heeft er zich nochtans een zekere omstandigheid moeten voordoen, zoals b.v. een slechte houding, een bijzonder moeilijke trap, enz.,

die een abnormale krachtsinspanning veroorzaakt heeft.

Rechtspraak.

— Vr. Limburg, 10 juli 1929, J.J.P. 1930, 177, bevestigd door Verviers 12 mei 1930, id. — Vr. Antwerpen, 14 dec. 1946, J.J.P. 1947, 12.

Zo de abnormale gebeurtenis die de krachtshernia veroorzaakt heeft, niet duidelijk vaststaat, zal de rechter of de vrederechter zijn uitspraak op een vermoeden kunnen vestigen. (Wat het bewijs betreft, doet de wet op de vergoeding der schade voortspuitende uit arbeidsongevallen geen afbreuk aan de beginselen gehuldigd door het B.W. art. 1315.)

De rechter of de vrederechter zal, bij inachtneming van de omstandigheden, waarin de hernia opgelopen werd, kunnen vermoeden dat één van de op die dag verrichte krachtsinspanningen om de ene of de andere in- of uitwendige reden «abnormaal» is geweest.

3. *Zwakheidshernia omvormd tot een krachtshernia door een abnormale inspanning.*

Zo de deskundige tot het besluit komt dat de zwakheidshernia omvormd werd tot een krachtshernia ten gevolge van hevige inspanningen, zal de rechter of de vrederechter vaststellen of vermoeden dat deze inspanning abnormaal was; en de wet van 24 dec. 1903 zal in casu toepasselijk zijn vermits er geen rekening dient gehouden met de te voren bestaande toestand van het slachtoffer.

Rechtspraak.

— Vr. Aalst, 4 maart 1907, J.J.P. 1907, 497. — Uitspr. 24 juli en 16 oct. 1907, R.A.T. 1908, 213. — Ukkel, 23 juli 1907, R.A.T. 1908, 213. — Vr. Brussel, 16 sept. 1942 en 23 april 1943, bevestigd door Brussel 15 oct. 1943, B.A. 1944, 42.

De tevoren bestaande toestand van het slachtoffer wordt niet inachtgenomen, maar de hernia moet niettemin het gevolg zijn van een ongeval (Luik, 26 juni 1912, Jur. L. 1912, 261).

Een zekere rechtspraak oordeelt daarentegen dat de omstandigheid, waardoor een zwakheidshernia door een abnormale inspanning ontwikkeld werd, niet afdoende is. (Vr. Anderlecht, 20 febr. 1912, en Brussel, 23 jan. 1914, R.A.T. 1914, 147).

4. *Zwakheidshernia.*

De deskundige komt tot het besluit dat de opgelopen hernia een aangeboren- of zwakheidshernia is. De rechter of de vrederechter zal in dit geval, volgens een reeds lang vastgestelde en nooit betwiste rechtspraak, de toepassing van de wet van 24 dec. 1903 uitsluiten: de hernia heeft niet een «ongeval» tot oorzaak.

Rechtspraak.

— Vr. Antwerpen, 13 maart 1912, R.A.T. 1912, 162. — Ukkel, 17 nov. 1942, B.A. 1943, 60. — Vr. Nijvel, 31 oct. 1957, B.A. 1958, 25. — e.a.

Het kan echter gebeuren dat de hernia toevallig ingeklemd wordt op het ogenblik dat de arbeider een abnormale inspanning uitvoert. De deskundige zal in casu het toevallig samengaan vaststellen en de rechter of vrederechter zal de toepassing van de wet uitsluiten.

Rechtspraak.

— Vr. Ath, 27 juni 1907, J.J.P. 1907, 574. — Vr. Hamme, 14 dec. 1928, R.A.T. 1929, 63. — Vr. Luik, 15 efr. 1927, B.A. 1927, 442.

Er dient daarbij gezegd dat de plots ontdekte hernia niet de plotselinge gebeurtenis is die door de wet van 1903 vereist wordt; want het letsel dient niet plots te zijn, maar wel de oorzaak ervan. (Brussel, 20 nov. 1907, R.A.T. 1908, 213.)

5. *Geen deskundig onderzoek.*

Het kan echter gebeuren dat er, om de een of de andere reden geen deskundig onderzoek heeft plaats gehad.

De rechter of de vrederechter zal de omstandigheden nagaan waarin het letsel opgelopen werd en hogervermelde beginselen toepassen.

Rechtspraak.

a) Het accidenteel karakter van de krachtsinspanning wordt uit de omstandigheden afgeleid.

— Uitspr. Charleroi, 16 mei 1924, R.A.T. 1925, 85: het gelijktijdig samengaan van de verrichte hevige inspanningen, de hevige pijnen en het kort daarop overlijden, is van aard om het oorzakelijk verband tussen de inspanningen en het letsel als bewezen te beschouwen en de wet toe te passen.

— Luik, 1 maart 1930, R.A.T. 1930, 187: gezien de omstandigheden waarin de hernia zich heeft voorgedaan, dient vermoed dat het slachtoffer een abnormale krachtsinspanning heeft uitgevoerd, die door niemand werd bemerkt.

b) het accidenteel karakter van de krachtsinspanning wordt niet vastgesteld: de oorzaak van de schade wordt als zieke bestempeld.

Rechtspraak.

— Vr. Marche, 3 juli 1906, J.J.P. 1906, 380. — Vr. Héron, 24 juli 1906, R.A.T. 1906, 491. — Vr. Kortrijk, 19 nov. 1910, J.T. 1911, 142. — Vr. Luik, 26 nov. 1920, R.A.T. 1922, 174. — Charleroi, 30 jan. 1926, R.A.T. 1926, 178. — Vr. Stavelot, 11 dec. 1930, B.A. 1931, 29. — Vr. Borgerhout, 20 febr. 1931, B.A. 1931, 299. — e.a.

De moeilijkheid in casu bestaat hierin dat de rechter of de vrederechter het «subjectief» criterium moeilijk kan toepassen, er bestaat dus gevaar van een te strenge uitspraak (cf. supra: de gevolgen van de toepassing van het objectief criterium).

Besluit.

Het deskundig onderzoek van het slachtoffer is het enig afdoende middel om vast te stellen of de opgelopen hernia een krachtshernia (d.w.z. een hernia veroorzaakt door een abnormale krachtsinspanning) of een aangeboren- of zwakheidshernia is.

De rechter of de vrederechter zal zich op dat deskundig verslag steunen en het al dan niet *abnormaal* karakter van de krachtsinspanning — in de objectieve én subjectieve zin van het woord — vaststellen of vermoeden.

E. CLAEYS-LEBOUCQ.
Aspirant N.F.W.O.
Gent

De verzoening in echtscheiding. — Begrip en bewijsmiddelen

A. Situering van het probleem

Verzoening is één van de gronden van niet-ontvankelijkheid, die dus de eis tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed uitdooft. Het probleem wordt geregeld door het B.W.B. in de art. 272 tot 274.

Deze studie, in verband met de verzoening, is meer gericht tot de ontleding van het begrip «verzoening» en bewijs daarvan, vooral steunend op rechtsleer en rechtspraak.

B. Begrip

1. Definitie van de verzoening en voorwaarden

1. Definitie:

Nergens werd door de wetgever het begrip «verzoening» gedefinieerd (1). Het is een *accord* tussen de echtgenoten om *het echtelijk leven te hernemen* (2), waarbij de beledigde echtgenoot vergiffenis verleent voor het verleden en waarbij de andere echtgenoot, die vergiffenis accepteert (2bis).

2. Voorwaarden:

1) De overeenkomst tussen de echtgenoten moet meerzijdig en niet eenzijdig zijn (3).

Aldus wijst men op het juridisch karakter van de verzoening, dat hetzelfde is als dit van een contract en eveneens door een wilsgebrek van enigerlei aard kan vernietigd worden (4).

2) Het woord tussen de echtgenoten moet ingegeven zijn door een vast «animus reconciliandi» (5). Zodus moet de verzoening tussen de echtgenoten volkomen en vaststaand zijn (6).

3) Om het echtelijk leven te kunnen hervatten moet er dus een voorafbestaande scheiding hebben bestaan (7) of, beter bepaald, dat ze opgehouden hebben te leven als man en vrouw (8). Nochtans is een feitelijke scheiding niet altijd noodzakelijk (9).

4) De verzoening zal moeten intreden na het laatste feit of sedert het geding aanhangig is gemaakt (9bis).

Bijgevolg is de verzoening door haar natuur zelf een definitieve en afdoende grond (10) van niet-ontvankelijkheid. Het is dus onnodig te zeggen, dat wanneer beide echtgenoten zich verzoenen de vordering tot echtscheiding alle reden van bestaan verliest. Immers de wet bepaalt in art. 272 v. B.W.B., dat de vordering tot echtscheiding vervalt zelfs wanneer deze aan gang is of niet.

Zo de verzoening wordt aangenomen, na bewijs, houdt de ganse procedure onmiddellijk op en de actie zal uitgedoofd zijn (10bis).

2. Kenmerken

1. De verzoening is van openbare orde:

De exceptie van verzoening is van openbare orde en is van toepassing in alle gevallen van echtscheiding. Wanneer het bewijs van verzoening is tot stand gekomen dan moet die grond van niet-ontvankelijkheid van ambtswege (10ter) door het openbaar ministerie of

door de rechter opgeworpen worden zelfs bij gebreke of stilzwijgen van de verweerder (1). De grond van niet-ontvankelijkheid, gesteund op verzoening moet worden ingewilligd, welke ook de oorzaak weze waarop de vordering tot echtscheiding is gesteund (12). Ze kan dus in elke stand van het geding (13), zelfs in hoger beroep (14) worden ingeroepen.

2. Souvereine beoordelingsmacht vanwege de rechter :

Aangezien de verzoening een feitenkwestie uitmaakt is ze dus volledig onderworpen aan het souverain appreciatievermogen vanwege de rechter ten gronde (15); zij zal dus moeten bewezen worden (15bis). De rechter zal moeten onderzoeken of de verzoening werkelijk of schijnbaar, oprecht of fictief is (16). Indien er enige twijfel zou bestaan omtrent de feiten, die de verzoening moeten staven, dan zal de grond van niet-ontvankelijkheid door de rechter verworpen worden (17). Als verzoening aanwezig is, zal in elk geval door de rechter moeten worden beslist. Bijgevolg, zoals uit de hierboven gegeven argumenten blijkt, staat de rechter hier steeds voor een feitenkwestie, die hij immer met inachtneming van de omstandigheden der zaak, naar wijsheid, oplossen moet.

3. Constitutieve elementen van de verzoening :

De verzoening veronderstelt twee elementen, zodat bij ontbreken van één van die elementen de grond van niet-ontvankelijkheid geen reden heeft om opgeworpen te worden. Deze grond werd verleend door de wet en is ingegeven door het gezond verstand (18). Om reden, dat de verzoening een feitenkwestie uitmaakt, is het onmogelijk en tevens zeer gewaagd om bepaalde vaste regels te formuleren, die zouden toelaten het bestaan van de verzoening vast te stellen (19).

De twee basiselementen van de verzoening zijn :

1) De vergiffenis :

De wil om de belediging te vergeven en om de geleden grieven te vergeten met het inzicht het echtelijk leven te hernemen, vormt klaarblijkelijk één der essentiële elementen van de verzoening. Het maakt dus m.a.w. het intentioneel element uit van de verzoening (20).

Bijgevolg wegens dit psychologisch karakter zal de vergiffenis dus moeten blijken uit de omstandigheden. De vergiffenis moet dus vaststaan en mag geen enkele twijfel laten omtrent haar bestaan.

De vergiffenis laat zich vermoeden. Tevens moet ze aangetoond worden op een volledige en beslissende wijze (21). Tevens om te kunnen vergeven moet de persoon in kwestie op de hoogte zijn van de feiten, waarover hij zich zou kunnen beklagen (22).

De uiting van gevoelens van goedheid, van medelijden, van beleefdheid of zelfs liefkozingen, en beloften uitgewisseld in aanwezigheid van derden is niet voldoende om een vergiffenis aan te tonen (23).

Ook niet wanneer de echtgenoot is overeengekomen geen bezwaren te maken omtrent de tekortkomingen hem door de andere echtgenoot aangedaan (24).

Zelfs de verzaking aan de vordering tot echtscheiding is evenmin een bewijs van verzoening. Want men kan verzaken aan een vordering, omdat ze slecht werd ingesteld of om allerlei redenen onafhankelijk van de vergiffenis of onafhankelijk van de bedoeling het geleden te vergeten (25).

Het verlenen van een proeftermijn aan de schuldige echtgenoot, die belooft zich te verbeteren, maakt de vergiffenis zelfs voorwaardelijk. Daar is slechts een poging tot verzoening en niet een vaste en definitieve uiting van vergiffenis (26). Zelfs kan de proeftermijn door de voorzitter worden aanbevolen en maakt dus evenmin een vergiffenis uit (27).

Verzaken aan een klacht uit hoofde van overspel of onderhoud van bijzit is evenmin een bewijs van vergiffenis (28). Immers men kan afzien van zijn klacht hetzij om schandaal te vermijden, hetzij in het belang van de kinderen, hetzij zelfs uit medelijden voor de schuldige echtgenoot (29).

De toestand zou echter dezelfde niet meer zijn, indien de man, na de veroordeling, zijn vrouw zou terugnemen (30). Dit arrest van Parijs werd door de auteurs becritiseerd. Indien de echtgenoten het echtelijk leven hernemen, nadat de man gebruik heeft gemaakt van zijn recht om genade te verlenen, dan is er verzoening.

Indien de echtgenoten daarna het echtelijk leven niet hernemen, om welke reden ook, hetzij b.v. ten gevolge van de weigering van de vrouw, dan is er geen hervatting van het echtelijk leven, dat één van de essentiële elementen is van de verzoening (31).

De vergiffenis moet natuurlijk met kennis van zaken gebeuren. Ze kan door geweld, bedrog en dwaling alle betekenis verliezen (32).

Bijgevolg : moet de vergiffenis dus impliciet inhouden het inzicht het echtelijk leven te hervatten en namelijk door een volledige terugkeer tot de gewoonten, die sproten uit de huwelijksbanden en dit gedurende een voldoende tijdstip (33).

2) Hervatting van de samenwoning :

De hereniging der echtgenoten vormt dus het tweede element van de verzoening; samen met de vergiffenis rechtvaardigt ze dus de grond van niet-ontvankelijkheid (34). Bijgevolg moet het intentioneel en materieel element samengaan (35).

Verder zullen we volgende punten onderzoeken die blijken geven van aanwezigheid van het materieel element.

a) Wat omvat het begrip « hervatting van samenwoning » ?

Het begrip « hervatting van de samenwoning » veronderstelt immers een voorafgaandlijke scheiding t.t.z. een ophouding van het echtelijk leven. Alhoewel deze ophouding van het echtelijk leven niet als onontbeerlijk dient te worden beschouwd, impliceert de verzoening ook de voortzetting van het gemeenschappelijk leven op zichzelf niet (36). Men neemt immers aan, dat de echtgenoten, nadat de eis tot echtscheiding aanhangig werd gemaakt, zijn blijven samenwonen. Ze kunnen dit immers gedaan hebben om het schandaal te vermijden of om geen nadeel aan de kinderen te berokkenen, zonder dat daarom vergiffenis werd geschonken en de goede verstandhouding tussen de echtgenoten werd hersteld.

b) Quid van de terugkeer van de onschuldige echtgenoot ?

Eveneens de terugkeer van de onschuldige echtgenoot onder het echtelijk dak en de herneming van de samenwoning zullen niet noodzakelijk tot het bestaan van een verzoening doen besluiten. Immers kan dit weer geschied zijn om het schandaal te vermijden, of

ter wille van de kinderen en van de familie, zodat dus deze samenwoning enkel en alleen een «modus videndi» uitmaakt, die nog niet als een hereniging der echtgenoten kan beschouwd worden (37).

c) *Quid van de geslachtsbetrekkingen?*

Insgelijks bewijzen geslachtsbetrekkingen, die de echtgenoten, sedert de feiten met elkaar mochten gehad hebben, nog niet dat er werkelijke verzoening is ingetreden. Inderdaad kunnen die betrekkingen het gevolg geweest zijn van een kortstondige en onberedeneerde gemoedsofswelling, waaraan de wil tot een blijvende hereniging van het gemeenschappelijk leven vreemd is gebleven (38).

Bijgevolg: vormen de geslachtsbetrekkingen een duidelijk bewijs van het stopzetten der meningsverschillen, indien ze zich hebben voorgedaan buiten alle dwang en list.

Aldus, indien de verweerder het bewijs levert van de geslachtsbetrekkingen zal de verzoening in principe worden aangenomen (38bis).

d) *Quid van zwangerschap?*

Nochtans zou zwangerschap moeten gelden als een volstrekt bewijs van verzoening (39). Doch dit kan een gevolg geweest zijn van overspel of geweld (40). Indien de echtgenoten samenwoonden, gedurende de ontvangenis van een kind, geboren tijdens de instantie van echtscheiding, is dit geen bewijs van verzoening, wanneer de man zijn vrouw openbaar beschuldigt van overspel (41).

Wanneer de vrouw, eiseres in echtscheiding, een kind heeft ontvangen, is het een bewijs van verzoening, tenzij de samenwoning het gevolg is geweest van allerlei listigheden (42).

C. Bewijs van de verzoening

Indien de eiser tot echtscheiding loochent, dat er verzoening heeft plaats gehad moet de verweerder het bewijs ervan leveren, hetzij door geschriften, hetzij door getuigen, in de door de eerste afdeling van dit hoofdstuk bepaalde vorm (art. 274 B.W.B.).

1. *Wie zal moeten bewijzen?*

Het is dus de verweerder in echtscheiding, die gebruik gemaakt heeft van de exceptie van verzoening. Het is dus een toepassing van het principe «*Reus excipiendo fit actor*» (43).

2. *Bewijsmiddelen:*

Verzoening is een zuivere feitenkwestie. Het bewijs van haar bestaan is onderworpen aan het gemeen recht en in principe mag ze bewezen worden door alle bewijsmiddelen, die in zake echtscheiding van toepassing zijn. De verweerder tot echtscheiding mag het bewijs ervan leveren door alle rechtsmiddelen (44). Bewijs door de eed en de bekentenis zijn toegelaten. Ze hebben hier inderdaad tot gevolg de staat der personen niet te wijzigen, maar wel te behouden (45).

Het bewijs van verzoening kan zelfs aangenomen worden, wanneer ze kan afgeleid worden van vermoedens, waaraan de samenloop voldoende bewijskracht verleent (46).

1) *Bewijs door geschriften en getuigenbewijs.*

Deze bewijsmiddelen zijn toegelaten door art.

274 (47). Immers indien de rechter collusie vreest om de echtscheiding toe te staan, geldt hetzelfde niet meer voor hem, wanneer men, integendeel, de eis wil doen verwerpen (48).

Immers ouders en knechten mogen getuigen zowel voor de feiten van verzoening als voor de oorzaken van echtscheiding (49).

2) *Bekentenis:*

Dit punt wordt betwist. De meeste auteurs spreken zich bevestigend uit (50). Daar tegenover staat de mening van Laurent, die inroept, dat «*l'aveu ne peut faire preuve dans une matière d'état personnel et que, dès lors le procès ne peut pas être décidé par la seule volonté de l'une des parties*» (51).

Echter de auteurs van «*Supplément aux Principes de droit civil de Laurent*» doen te recht opmerken, dat men de oorzaken tot echtscheiding mag bewijzen door bekentenis en dat men dus niet kan inzien om welke reden het bestaan van de verzoening niet mag aangetoond worden op dezelfde wijze (52) des te meer, dat er geen collusie onder de partijen dient te worden gevreesd.

3. *De Eed:*

a) *De gedingbeslissende eed:*

De gedingbeslissende eed is in werkelijkheid een transactie en stelt, ogenblikkelijk een einde aan het geding (53), als een vonnis, dat in kracht van gewijsde treedt. En dit zelfs buiten alle tussenkomst van de rechter. Het bewijs van meinede heeft geen gevolg, want de uitwerksels van een gedingbeslissende eed zijn onaanvechtbaar. Om die redenen meent men dat men de gedingbeslissende eed als bewijsmiddel zal moeten ter zijde laten (54).

Trouwens is de gedingbeslissende eed niet toelaatbaar nopens zaken, die het voorwerp van een transactie niet kunnen uitmaken, zoals in processen nopens echtscheidingen, scheiding van tafel en bed en alle kwesties van staat (55) die dus de openbare orde raken. Nochtans is de rechtsleer en rechtspraak verdeeld (56).

b) *De aanvullende eed* (57):

De aanvullende eed heeft een verschillend karakter dan de eerste soort eed en is degene, die aan één der partijen ambtshalve door de rechter wordt opgelegd, om een begin van bewijs aan te vullen. De rechtsleer is ook over dit punt verdeeld.

Besluit: de eed is toegelaten als rechtstreeks bewijs doch niet als tegenbewijs (58).

4. *Bewijs door verhoor op feiten en vraagpunten:*

A. *Algemeenheden:*

De Belgische rechtspraak besliste, dat men niet mag overgaan tot het verhoor op feiten en vraagpunten om bewijs te leveren van de verzoening in zake echtscheiding (59). Maar de Rechtbank van eerste aanleg van Gent meent, dat deze manier van bewijs in zake echtscheiding gerechtvaardigd is op grond van algemene rechtsprincipes (60).

Het Hof van Rouen steunde zich in zijn arrest (61) op artikel 324 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging. De rechtsleer is in België en in Frankrijk uiterst verdeeld (62). De Franse auteurs vinden in dit bewijsmiddel van verzoening geen enkel bezwaar (63).

B. Theoriën :

Bij ons te lande is er hieromtrent een dubbele theorie ⁽⁶⁴⁾ vooropgezet geworden :

1. De negatieve theorie.

Deze theorie heeft het bewijs op grond van feiten en vraagpunten verworpen door zich te steunen op een vijfledige argumentatie :

a) De echtscheiding is een kwestie van staat :

Aldus dient dit bewijsmiddel verworpen omdat het de echtscheiding betreft bij de staat van de partijen ⁽⁶⁵⁾.

b) Bekentenis bevoordelt collusie :

Immers de vonnissen van de Rechtbank van Brussel van 18.1.1912 en 29.1.1940 beweerden dat de partijen op grond van een onderlinge verstandhouding een echtscheiding bij wederzijdse toestemming zouden verkrijgen, alhoewel de art. 275 tot 294 strikte regels voorzien.

c) Draagwijdte van de art. 881 v. W.B.P. en art. 274 v. B.W.B. :

Men steunde zich vooral op het feit, dat het B.W.B. ouder was dan het W.B.P. en dat in het B.W.B. een bijzondere procedure was voorzien in Titel VI van Boek I voor de echtscheiding. Daarnaast zegt art. 881 van het W.B.P. dat ten aanzien van de echtscheiding zal geprocedeerd worden zoals in het B.W.B. is voorgeschreven.

Aldus hebben de vonnissen van Brussel van 1879, 1895 en 1912 geconcludeerd, dat de echtscheidingsprocedure beperkt is tot hetgeen in het B.W.B. is voorzien.

d) Eenzijdigheid van het verhoor :

Om reden dat de echtscheiding van openbare orde is, zou de rechtbank het verhoor op grond van feiten en vraagpunten moeten steunen op andere vormen dan deze voorzien door het W.B.P. Wat de rechtbank zou aanzetten buiten haar bevoegdheid te gaan.

e) Strengheid van art. 330 van W.B.P. :

Het vonnis van 18.1.1912 maakt zich ongerust omtrent de gevolgen ten opzichte van de verhoorde partij.

2. De positieve theorie.

a) De mogelijkheid om te verzaken aan een wijziging van staat :

Immers de eiser tot echtscheiding is meester de echtscheiding al dan niet te vorderen. Hij mag dus verzaken aan zijn eis door zich te verzoenen met de verweerder. Zelfs mag hij de verzoening bekennen en daarvan mag de verweerder gebruik maken. (Pandectes belges v^o Aveu).

b) Verstandhouding valt niet te vrezen :

Er valt geen verstandhouding onder de echtgenoten te vrezen, wanneer de bekentenissen zijn opgenomen door dewelke de eiser de verzoening heeft erkend (Pandectes belges v^o Aveu t. II).

c) Draagwijdte van art. 274 v. B.W.B. en art. 324 W.B.R. :

Het tekstargument van de verdedigers van de negatieve theorie werd reeds verlaten door Laurent (Tome IV n° 219), die inzag dat men aan art. 881 van W.B.R. geen te absolute betekenis mocht verlenen.

D. Conclusie

Als slotbeschouwing kunnen we terecht zeer kort wezen. De verzoening is een feitenkwestie en juist daarom is het onmogelijk duidelijk vastomlijnde regels aan te geven, die de verzoening binnen een vast kader zouden kunnen plaatsen. De rechter zal dus plichtsgetrouw de feiten beoordelen en zal naar zijn soevereine beoordelingsmacht beslissen of er ja dan neen verzoening tussen de echtgenoten bestaat.

Wat de bewijsmiddelen betreft, kunnen we ons afvragen of art. 274 van B.W.B. de wijzen van bewijs uitsluit, die het niet vernoemt. Geenszins, want het artikel is niet limitatief. Niettemin zijn alle bewijsmiddelen niet toegelaten, niet om reden van art. 274 zelf maar wel wegens de natuur zelf van de echtscheiding, die van openbare orde is. Wegens de grote verzwakking die het geloof in de laatste decennia heeft gekend zou ik terloops kunnen wijzen op het groot gevaar dat zou kunnen voortvloeien uit het feit dat juist om wille van de strict degelijke handhaving van de openbare orde, aan een persoon, hetzij optredend als verweerder, hetzij als eiser, de eed wordt opgelegd.

André VANDEMEULEBROUCKE,
Advocaat te Avelgem.

- (1) Cass. 22 nov. 1906, Pas. 1907-149;
- (2) R. Dekkers : deel I, p. 190 nr 282; Gent 26.7.1890, pas. 1891, 2, 80; Luik 7.5.52, J.T. 1952, 542;
- (2bis) Huc t. I, 861; Jossierand t. I, 999; Rep. prat. dr. B. v^o divorce nr. 270; Dekkers t. I, 196, Piérard t. II, nr. 976 contra Planiol t. III, nr. 576 en Demolombe t. II, nr. 405;
- (3) Planiol et Ripert : Deel II, nr. 354; Laurent, deel III, nr. 209; Huc, deel II, nr. 861; Carbonnier, deel I, 1955, p. 404, nr. 129; Cass. 14.5.1954, Pas. 1954.1.785, J.T. 1954, 499; R.W. 54-55, 561; Brussel 18.11.58 J.T. 1959 p. 6; Caen 25.7.1882 en 14.3.1883, S. 85.2, 49 en nota van Labbé — Rbk. v. Bourges 11.12.1892, La Loi 5 mei; ook Ch. req. 17.7.1906, D. 1907, 1, 100;
- (4) Brussel 11.5.1868, Pas. 68, 2, 268; Namen 4.7.1934, Jur. div., t. II, p. 231; Brussel 1.12.1934 B.J. 1935/468;
- (5) Brussel 18.11.1958, J.T. 1959, p. 6.
- (6) Brussel 20.6.1913; P.P. 1914, 325, B.J. 1913, 1131.
- (7) Les Nouvelles, Dr. civ., deel II, nr 607 bis; — Luik 2.2.1950. Jur. Liège p. 293;
- (8) Luik 15.3.1902; Pasic., II, 232; Brussel 19.2.1908; Pasic., II, 281; Cass. 28.1.1937; Pasic 1.40; Rev. not. 1938, 15; Brussel 15.2.1947, J.T. 1947, 198; Grenoble 13.7.1883; G. Pal 84.1.157 en 15.2.1886; G. Pal 86.1.457; Lyon 29.6.1892, Mon. Jud. Lyon 21.12.1893;
- (9) Rechtbank van Luik 22.2.1950, J. de Liège 1950. 293;
- (9bis) Brussel 30.12.1927 Rev. div. 1928/81;
- (10) H. De Page : deel I, nr 897 - Brussel 23.11.1821, Pas. 21.2.498; Luik 28.12.1844, Pas. 1847, II, 350; Bergen 11.8.1849, B.J. 1851, 1597; Doornik 26.4.1875, Pas 1875, III, 172; Charleroi 26.7.1916, Pas. 1917.3.237;
- (10bis) Cass. 14.5.1954, R.W. 54/55 col. 561;
- (10ter) Brugge 24.12.1943 R.W. 48/49 col. 916;
- (11) Willequet, P. 113 en vgl.; Pand. Belg. v. divorce, nr. 440; v^o sep. de corps, nr 117 en vgl.; Laurent, suppl. I, nr. 668; Planiol, 580; Vraye et Code nr. 130bis; contre Baudry - Lacantinerie, IV, nr. 361 - Pand. belg. v^o Conclusions nr. 126 & divorce nr. 396; Luik 28.12.1844 B.J. 1845 p. 825; Bergen 11.8.1849, B.J. 1851, 1597; Antwerpen 19.4.1860, Cl. & B. 1806 - 1867, 446; B.J. 1866, 827 cf. conclusies v. M.A. Soenens B.J. 890; Luik 8.8.1871, B.J. 1872 p. 105; Brussel 14.3.1893, B.J. p. 678; Bergen 6.2.1807, Pand. pér. nr. 1391; Aalen 19.6.1900, Pas. 1901, 3, 283; Brussel 3.1.1908; Pand. pér. nr. 252; J.T. p. 277; Brussel, 27.11.1908, B.J. 1909 p. 738; Luik, 7.3.1914; Pasic. 1915-16, II, 324, Brussel 23.4.1932, Jur. div. t. II, 1932-36 p. 14; Lyon 2.3.1894 P.P. p. 468; Cass. Fr. 9.5.1904, D.P. 316;
- (12) Willequet : p. 100 en vgl.; Dalloz Repert, suppl. v^o divorce, nr 377 - Aubry et Rau, 5, p. 184; Toulouse 7.7.1806 D.P. 1888, 2, 52 contra Vraye et Code nr 132, Grenoble 17.8.1821, Sir chr.; Rouen 8.2.1841;
- (13) R. Dekkers : Deel I nr 282; Kluyskens, deel VII p. 420; De Page, deel I, nr 900 p. 970 - Kortrijk 26.4.57 R.W. 57-58 col 908 - Brussel 16.3.1917, Pas. 1917. 111/174;
- (14) R. Dekkers : deel I nr 282 - De Page idem (supra (13));
- (15) Willequet : p. 103 nr 7 - Laurent 3, nr 209 - Planiol, 3, nr 577 - Dalloz, Répert. suppl. v^o divorce nr 371 - Vraye et

Gode nr. 133 - Demolombe, II, nr. 405 - Pand. belges v° divorce nr 446 - Kluyskens deel, VII, p. 420 - Dekkers R., deel 1, p. 190 nr. 282 - Les Nouvelles, dr. civ. Tome II, nr. 611 - Baudry - Lacantinerie. Tome III, nr. 139 & vgl. - Cass. 3.8.1871, B.J. p. 1218; Cass. 22.11.1906, Pasic 1907, I, 49; Brussel 1.12.1911, Pas. 1913, 3, 283; P.P. 1914, 683 - Cass. Fr. 11.11.1907, S. et P. 1908, I, 124; Cass. Fr. 22.12.1910, Gaz du Pal 1911, 1.95 - Cass. Fr. 23.10.1911, D.P. p. 463 - Cass. Fr. 16.1.1912, D.P. p. 160; Lyon 11.10.1919, D. 1921.2.8; Cass. req. 1.4.1930 Gaz Pal 2957; Cass. Fr. 27.10.1930; Gaz Pal 18.11.1930; Colmar 10.7.31, Rev. Als-Lorr 1921, p. 191; Cass. Fr. 27.11.1935 - Dall. rec. hebdom.

(15bis) Luik 7.5.1952 - J.T. 1952, 542 - Luik 11.1.51. Jur. Liège 50/51, 297 - Brugge 24.12.1948 R.W. 48/49, 916;

(16) Brussel 3.5.1847, Pasic 1850 p. 270 - Brussel 20.12.1864, Pasic. 1865 p. 394 - Brussel 8.7.1865, B.J. 1866 p. 824 - Brussel 29.5.1885, Pasic. 1885, 3, 213 - Gent 30.7.1887, Pand. pér. 1888, nr 802.

(17) Brussel 11.5.1868, Pasic. 1868, p. 268 - Gent 26.7.1890, Pasic. 1891, p. 80 - Verviers 15.1.1908, Pand. pér. nr. 496; Pasic. 1908, 3, 195 - Kluyskens, deel VII, p. 420 en vgl.

(18) De Page; deel I, nr 898;

(19) A. Piérard; deel II, nr 480, p. 44;

(20) Pand belges; v° sêp. de corps nr 1121 en vgl.

(21) Luik 31.3.1936, Jur. Liège 1936, 257, Brussel 22.6.1894, J.T. 1.001 - Gent 11.12.1950 R.W. 1950/51 col. 789 - Luik 22.2.1950 J.L. 1949/50, 293.

(22) Laurent : T. III, nr. 205, Foignet, deel I p. 256; Ripert et Boulanger t. I nr 1120 - Willequet : p. 99, Savatier t. I, 292 - Baudry-Lacantinerie IV nr 227 - Luik 4.1.1865 - Pasic. 1.283; Brussel 30.1.1882, J.T. p. 208; Gent 21.5.1884, Pasic. 1884, 2, 240; Gent 30.7.1887; Pand pér. 1888, nr 802; Luik 18.1.1899, Jur. Liège p. 65; Brussel 26.6.1906, Pasic. 1906, 2, 287; Brussel 11.1.1913, Belg. Jud. p. 747; Luik 20.11.1925, Pasic. 1926.2.67; Brussel 27.4.35 Pas. 1933 II, 132; Arrest v. 21.5.1835 (Dalloz Répert v° Sep de corps, nr 79, 1°; Besançon 20.2.1860 (Dalloz 1860, 2, 54); Cass. Fr. 4.12.1876; Cass. Fr. 14.3.1888; D.P. 1888 p. 279; *contra* Turnhout 27.5.1925 - Pasic. 1926.2.67;

(23) Brussel 29.5.1885, Pasic. 1885.3.213 - Verviers 5.6.1895, Cl. et Bonj. XL III, p. 594 - Brussel 11.12.1897, B.J. 1898 p. 391 - Brussel 12.3.1902; Pasic. 1902, 2, 225. J.T. p. 2 t. 3;

(24) Cass. 31.1.1911, S. et P. 1911, 1, 464; D.P. 1911, 1, 472 - *contra* Luxembourg 19.2.1900 Pas 1901, IV, 105;

(25) H. De Page, deel I, nr 898 - *contra* Luik 31.3.1936 - Jur. Liège 1936, 257.

(26) Laurent, III, nr 209 - Baudry - Lacantinerie, IV, nr 228 - Dalloz Rep. suppl. v° divorce nr 367 - Dekkers, deel I, nr 228 - Brussel 31.5.1829, Pasic. p. 194; Brussel 5.8.1846, Pasic 1848, 42; Brussel 2.12.1865, B.J. 1866, p. 866 - Cass. 12.4.1907; Pasic 1908, II, 24; Brussel 20.10.1939 - J. Tr. 1939, 700; Bourges 14.6.1852 - Journ. du Pal 1852 - 2.210; Caen 14.3.1883 S 1885.2.49;

(27) Gent 11.12.50, R.W. 50-51; p. 789;

(28) Luik 21.11.1923; Jur. Liège 1924, 94; Brussel 5.11.1932, P.P. 1933 nr 16; Brussel 27.4.1933; Cass. 16.5.1935 Pas. 35.1.249; Cass. 28.1.37, Pas. 37.1.40;

(29) Brussel 11.12.1897, B.J. 1898, 39; Brussel 20.6.1913, P.P. 1914, 325; B.J. 1913, 1131; Luik 21.11.1923, Jur. Liège 1924 p. 24; Parijs 31.8.1841, S. 1841.2.487; Rouen 18.11.1845; S. 1848, 2, 83; D.P. 1848, 2, 50, Cass. Fr. 23.11.1864, D.P. p. 384 - Vraye et Gode nr 131bis;

(30) Rev. pr. dr. belge v° divorce nr 274 - Parijs 4.8.1888, D.P. 1890, 2, 279 & nota - Aubry & Rau t. VII nr. 295 - Bonnacarrère T.I, 304.

(31) Laurent, suppl. 1, nr 669 *contra* Vraye et Gode nr 131ter - Hoei, 2.3.1893, Pasic 1893, III p. 302 - Baudry - Lacantinerie, IV, nr 209;

(32) Brussel 7.5.1831, Pasic. 1831, p. 125; Brussel 4.8.1877, Pasic. 1878, 2, 226, Brussel 23.2.1884 J.T. p. 660 bevestigd door Brussel 24.10.1884 B.J. p. 1338; Luik 11.2.1905 Jur. Liège 1905, 129; Luik 20.11.1925, Pasic 1926, 2, 67; Luik 22.12.1925, B.J. 1926 p. 215; Besançon 13.6.1864 D.P. p. 112; Lyon 8.3.1872, Mon. Jud. Lyon 4.8.1872; Poitiers 30.12.1890, La Loi, 28.1.1891; Parijs 23.6.1909, D.P. 1910, 2, 213.

(33) Brussel 26.4.1879 Pas 1880, III, 62 - Gent 26.7.1890, Pas. 1891, 2, 80.

(34) Luik 10.10.1894, Pas. 1895, 2, 65 - Brussel 14.12.1904, B.J. 1911, 179 - Gent 17.2.1917, Pas. 1917, 2, 159.

(35) Luik 24.5.1826, Pas. 1826, 167; Cass. 13.10.1826, Pas 1826, 256, Brussel 28.10.1843, B.J. p. 1759, Brussel 3.5.1847, B.J. p. 873; Brussel 9.8.1848, Pas. 1848 p. 310; Luik 25.11.1852, Pas. 1854 p. 374, Luik 2 mei 1864, B.J. p. 1377; Doornik 26.4.1874, Pas. 1875.3.171, Brussel 20.12.1890, Pand. pér. 1891 nr. 1550 (bevestigd door Brussel 24.4.1891, Pand pér. nr 1551, Brussel 7.3.1894, B.J. p. 961; Luik 10.10.1894, Pas. 1895, 2, p. 65; Brussel 14.12.1909, B.J. 1911 p. 149; Antwerpen 28.12.1910, B.J. 1912, 761; Brussel 1.12.1911, Pas. 1913, 3, 283, Bergen 2.5.1913, Cl. et Bonj. j. 756, Verviers 11.1.1926 Jur. Liège 1926, p. 195. Cass. Fr. 12.12.1893, S 1894.1.120, D.P. 1894.1.1341 - Cass. Fr. 10.3.1908, S. et P. 1908 I, 308; Cass. Fr. 23.10.1911, G. Pal 1911.2.245; Cass. Fr. 16.1.1912, G. Pal. 1912.1.218.

(36) Brussel 5.11.1932, P.P. 1933, 18 - Brussel 27.4.1933, Pas. 1933, 2, 132 - Cass. 16.5.1935, Pas. 1935.1.129 - Brussel 15.2.47, J.T. 1947 - 148 - Luik 22.2.1950, Jur Liège 1950, 293 - Cass. 14.5.1954, Pas. 1954.1.785 - Brussel 4.11.57, J.T. 58 p. 191 - Cass. Fr. 27.11.1935, Rev. div. 1936, 301; Cass. Fr. 30.1.1939, Dall. Hbd 1939.7.197 - Laurent 3, 211.

(37) Brussel 24.1.1906, Pas. 1906.2.145, Brussel 5.11.1932 P.P. 1933/18, Brussel 7.4.1933, Pas. 1936/11/132. - Luik 8.11.1948, Jur. Liège 1948-49-194.

(38) De Page, 2° dr, deel I, nr 898 - Brussel 28.10.1843, B.J. 1759; Brussel 9.8.1848, Pas 310; Brussel 8.7.1865, B.J. 1866, 829; Doornik 26.4.1875, Pas 1875.2.271; Brussel 9.8.1877, Pas., 878, 2, 266; Brussel 23.2.1884, J.T. 1884, 660; Brussel 24.10.1884, B.J. 1884, 1338; Brussel 22.6.1894, J.T. 1894 kol. 1001; Brussel 26.3.1898, J. Tr. 1898, 384; Brussel 22.7.1898, J.T. 1898, 384; Brussel 22.7.1898, J.T. 1898, 1194; Luik 8.2.1934, J.T. 1934/392; en 2.5.1950 D/950 - Parijs 23.6.1909, D. pér. 1910.2.243, 19.10.1929 - *contra* : Brussel 25 juni 1862 B.J. 945 - Brussel 3 juni 1924, Pas. 203 - Gent 16.1.1926, Pas. 2, 150 - Pand. belg. v° divorce nr 449.

(38bis) Huc, t. II, nr 361; Dekkers t. I nr 282; Bonnacarrère t. I, 304.

(39) Bordeaux 9 Fructidor XII, Laclotte, Sirey 1804, II, 189, Besançon 1.2.1806, Lami, Sirey 1806, II, 401, Parijs 16.4.1807, Charpy, Sirey 1807, II, 661, Cass. 25.5.1808, S. 1808.1.412, Grenoble 23.8.1822, Rec. Alph. t. II, p. 896; Cass. 15.6.1836, S. 1843, II, 573 - Duranton, t. II p. 518, nr. 571; Vazeille t. II, nr. 576; Zachariae, t. III p. 361; Marcadé, art. 307, nr 3; Dalloz v° sep. de corps nr 209, 2° & 3°, en b° 77 v° divorce nr 364 en vgl. - Baudry-Lacantinerie, IV, nr 229; Vraye et Gode, nr 126; Willequet p. 103 - *contra* De Page, deel I, nr 898 in fine.

(40) Aubry et Rau, deel VII, p. 247 § 477 - Coulon, IV, p. 232, Demante et Colmet de Santerre, deel I, nr 347bis - Thiry, deel I, p. 339, nr. 363 - Doornik 26.4.1875, Pas. 1875.3.171; Brussel 9.8.1877, Pas 1878, 2, 266 - Nimes 14.3.1841, P. 1842.1.750.

(41) Luik 24.5.1826 Pas. 1826, 168.

(42) Brussel 26.4.1879, Pas. 1880, 3, 62; Brussel 1.12.1906, Pas. 1908/3/248 - Luik 7.12.1914, Pas. 1915/11/324; Brussel 1.12.1934 B.J. 1935/469.

(43) Baudry - Lacantinerie, IV, nr 231 - De Page H., 2e dr., deel I, nr 901 - Kluyskens; deel VII, p. 420 & vgl. - Pandectes Belges v° sep. de corps nr 1147 - Brussel 7.11.1906, Pand pér nr 1395 - Cass. Fr. 11.12.1893, D.P. 1894.1.341 - Seine 20.12.37, P.P. 1939, 66.

(44) Cass. 30.4.1896, Pas. 1896.1.172 - Brussel 5.2.1909, D. 1909. 2.153 - Cass. 27.4.1939, Pas. 1939.1.214 - Luik 5.7.1956, J.T. 56 p. 563 - Galopin nr 468.

(45) De Page H., 2e dr., deel I, nr 901.

(46) Brussel 28.10.1915, Pas. 1915, 2, p. 136.

(47) Arntz - deel I - nr 441 - Cass. 23.5.1872, Pas. 1872, 348.

(48) Pand belg v° divorce nr 497 & vgl.

(49) Brussel 28.10.1915, Pas. 1915, 2, p. 136.

(50) Dalloz Repert, suppl. v° divorce nr 373 - Demolombe IV, nr 420 - Aubry et Rau, V, § 492, p. 185, nota, 14 - Vraye et Gode, nr 141.

(51) Laurent, deel 3, nr 210.

(52) Laurent, suppl. I, nr 663; Pand belg v° divorce, nr 500 & vgl.

(53) Garsonnet, 2, C.C.C.L. VI.

(54) Dalloz, Répert v° sêp. nr 262 - Pand belges v° divorce nr 319; Laurent, III, nr 207 - Huc, deel 2, nr 291; Carpentier, I, 2290; Planiol I, nr 1214; Galopin, I, nr 355; Vraye et Gode nr 175; Brussel 15.5.1879; Pas. 1879-3-275; Bergen 6.2.1897, Pand pér. nr 1391; Pand belg v° Sep. de corps 1033.

(55) Kluyskens, deel I, p. 492 nr 336, nr 4.

(56) *Verworpen* : Josseland, deel II, nr 939, Laurent, deel III, nr. 210, Pand. belges v° divorce, nr. 504, Dalloz Repert v° sep. de corps nr 263; Bergen 6.2.1897, Pas 97.3.166; Duinkerken 8.2.1889, Gaz du Pal 7.3.1889. - ook Demolombe, 4, 419. - Wel : Arntz, t. I, nr 441 & 420, 1°; Willequet p. 112 nr 17; Vraye et Gode nr 142; Baudry-Lacantinerie, deel 4, nr 230; De Page nr 934 Cass. Darmstadt 6.7.1836, B.J. t. 17.1385; Trèves 28.5.1813 - Dalloz v° sep. de corps nr 435, 6° - Villeneuve sur Lot 12.12.1899, Le droit, 25.6.1900.

(57) *Verworpen* : Laurent, t. III, nr 210; Pand belg nr 505 v° divorce. - Wel : Demolombe, deel 4 nr 419; Windelin, S. 1814, II, 20, Zachariae, t. III, p. 362, De Page H nr 943, deel I; Grenoble 19.7.1838, D. 1839, II, 20.

(58) Les Nouvelles nr 633.

(59) Zo besliste Rbk van Brussel 15.5.1879, Pas. 1879.3.275; 10.11.1895 (P.P. 1896 nr 320); 18.1.1912 (P.P. 1914 nr 697 en Pas. 1913.3.298); 29.1.1940 (J.T. 1940 col. 211) 12.10.1954 (ter zake De Vl. t/B. onuitgeg.).

(60) Gent 13.5.1908 (P.P. 1909 nr 337).

(61) Rouen 23.2.1891, S. 1892.1.78 onder Cass. 19.1.1892.

(62) *Contra* : Laurent, deel 3, nr 207 & 210 - Beltjens, Encyclopédie du droit civ. belge (1905 Art. 274) - Pandectes belges - Tome 31 v° divorce, nr. 319 en 506 en deel 54 v° Interrogatoire sur faits et articles v° nr 59 en 60, maar de Pandectes lieten een verschillende zienswijze verkondigen in 1884, deel II, v° « Aveu » - Pasquier : nr 372. - *Pro* : Arntz : Code civil Français, 1879, nr 420 - Pandectes Belges, 1884, deel II v° « Aveu »; Piérard, deel II, p. 196 nr 567; De Page H., deel I, nr 901 en 934 - Repertoire prat. de droit belge v° divorce, nr 345.

(63) Demolombe, 4, nr 420 p. 403; Willequet nr 17, p. 112; Carpentier nr 239, p. 21; Huc, deel II, nr 291; Pandectes françaises v° divorce nr 236 & nr 1901, v° Interrogatoire sur faits et articles nr 26; Baudry-Lacantinerie, deel 4, nr 117; Garsonnet, deel II, nr 286, p. 470; Planiol et Ripert, deel II, 537.

(64) Nota v. R. Abrahams in Rev. dr. Fam. 1956 p. 145 - 151. (65) Laurent, deel III, 207.

RECHTSpraak

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 29 oktober 1964.

Voorzitter: M. Vandermersch.

Raadsheer-verslaggever: M. Baron Richard.

Advocaat-generaal: M. Ganshof van der Meersch

Advocaten: Mrs. Van Ryn en Fally.

Strafbeding. — Wegens vertraging in de uitvoering. — Gecumuleerde veroordeling tot betaling van de schadevergoeding volgens conventionele begroting en volgens begroting door de rechter naar billijkheid. — Schending van de artt. 1134 en 1152 B.W.

Het bestreden arrest had eiser in cassatie veroordeeld tot betaling van 136.800 fr. vergoeding wegens vertraging in de uitvoering krachtens een tussen partijen overeengekomen beding, dat de vergoeding op 300 fr. vergoeding per dag vertraging bepaalde; het arrest had tevens het vonnis a quo bevestigd, dat eiser in cassatie veroordeelde tot betaling van 68.328 fr. waarin begrepen was een vergoeding van 30.000 fr. wegens vertraging in de uitvoering naar billijkheid geschat.

Door enerzijds de schadevergoeding door eiser verschuldigd wegens zijn vertraging bij de uitvoering van het contract te schatten in functie van het contract en tevens naar billijkheid en anderzijds hem deswege te veroordelen tot een som, die voortvloeide uit de cumulatie van die dubbele beoordeling heeft het arrest de artt. 1134 en 1152 B.W. geschonden.

Legros t./ Closset.

Gelet op de bestreden arresten, op 10 januari 1964 en op 31 januari 1964 gewezen door het Hof van Beroep te Luik;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1134, 1135, 1142, 1149, 1152, 1184, 1226, 1229 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat, na het vonnis waarvan beroep te hebben bevestigd in zover het de tussen partijen op 20 en 23 januari 1961 gesloten overeenkomst had onthouden verklaard ten nadele van eiser en de laatstgenoemde had veroordeeld om aan verweerder in totaal een som van 68.328 frank met de gerechtelijke interesten en de kosten, te betalen, in welke som het bedrag van 30.000 frank begrepen was, die volgens de bewoordingen van het vonnis waarvan beroep vertegenwoordigde «de deelneming van de eiser aan de vergoeding van de schade die aan verweerder toegebracht was door de vertraging van de bedoelde onderneming», het bestreden arrest van 10 januari 1964, dat in zijn motivering erop wijst dat het uitgemaakt was dat een geldboete van 300 frank per dag vertraging bedongen was en dat de in het onderhavige geval verschuldigde geldboeten 136.800 frank bedroegen, daar de vertraging zich van 1 april 1961 tot 29 juni 1962 over een periode van 456 dagen heeft uitgestrekt, eiser bovendien heeft veroordeeld op de genoemde som van 136.800 frank te betalen «als geldboete wegens vertraging»;

terwijl, met toepassing van het strafbepaling dat tussen partijen is gemaakt voor het geval van eenvoudige vertraging, het bestreden arrest, dat de bepaalde oplossing die het aanneemt, niet rechtvaardigt, aan ver-

weerder niet tegelijk de som van 136.800 frank mocht toekennen waarop, naar zijn schatting, verweerder recht had ter uitvoering van de tussen partijen tot stand gekomen overeenkomsten, en de som van 30.000 frank die de eerste rechters, rechtdoende naar billijkheid, aan deze reeds hadden toegekend, daar het hem aldus tweemaal voor eenzelfde nadeel zou hebben vergoed, met name voor het nadeel dat voortvloeit uit de vertraging van de bedoelde onderneming;

Overwegende dat, rechtdoende op verweerders eis die er toe strekte eiser tot de bij overeenkomst en tot een vooruit bepaald bedrag bedongen schadevergoeding te doen veroordelen wegens vertraging in de uitvoering van een tussen hen gesloten ondernemingscontract, het hof van beroep, na in zijn arrest van 10 januari 1964 te hebben vastgesteld dat krachtens artikel 4 van het lastenkohier «een geldboete van 300 frank per dag vertraging bedongen was» en te hebben beoordeeld dat de vertraging 456 dagen beliep, eiser deswege veroordeelde tot een geldboete van 456 maal 300 frank, dit is 136.800 frank;

Dat het hof van beroep, dat daarna het vonnis waarvan beroep bevestigt, bovendien eiser veroordeelt tot een geldboete van 456 maal 300 frank, dit is 136.800 frank;

Dat het hof van beroep, dat daarna het vonnis waarvan beroep bevestigt, bovendien eiser veroordeelt om aan verweerder een som van 68.328 frank, met de gerechtelijke interest, te betalen;

Overwegende dat uit de overweging van het vonnis waarvan beroep blijkt dat in deze som van 68.328 frank begrepen is de som van 30.000 frank waarop de eerste rechter de vergoeding wegens vertraging in de uitvoering «naar billijkheid» had geschat;

Overwegende dat daaruit volgt dat het voornoemde arrest van 10 januari 1964 enerzijds de schadevergoeding, door eiser verschuldigd wegens zijn vertraging bij de uitvoering van het ondernemingscontract, niet tegelijk heeft kunnen schatten in functie van het tussen partijen gesloten contract en tevens naar billijkheid, en anderzijds hem deswege tot een som die voortvloeide uit de cumulatie van deze dubbele beoordeling heeft kunnen veroordelen, zonder miskennen van de bewijskracht van de overeenkomst die tot wet strekt tussen partijen, evenmin zonder tegenstrijdigheid tussen zijn beweegredenen en zijn beschikkende gedeelte, en derhalve zonder schending van de in het middel aangehaalde artikelen 1134 en 1152 van het Burgerlijk Wetboek alsmede van 97 van de grondwet;

Overwegende dat het middel gegrond is;

Overwegende dat de vernietiging in dit opzicht van het arrest van 10 januari 1964 de vernietiging in dezelfde mate meebrengt van het arrest van 21 januari 1964 waarbij het hof van beroep zijn eerste arrest uitlegt;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1142, 1147, 1149, 1150, 1152, 1184, 1226 en 1229 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest van 10 januari 1964, dat vaststelt dat eiser de verbintenissen die hij jegens verweerder had aangegaan, niet heeft uitgevoerd en foutief heeft uitgevoerd en op grond daarvan bij bevestiging van het vonnis waarvan beroep de ontbinding van de tussen partijen tot stand gekomen overeenkomst uitsprekt ten nadele van eiser, deze veroordeelt tot betaling van de geldboeten die bij vertraging

in de uitvoering van de bedoelde onderneming bepaald waren op 300 frank per dag vertraging, dit is volgens de vaststellingen van het arrest voor de periode van 1 april 1961 tot 29 juni 1962 op het bedrag van 136.800 frank,

terwijl het straffeding dat voor het geval van vertraging in de uitvoering van een wederkerige overeenkomst is gemaakt, geen bestaansreden meer heeft, wanneer de overeenkomst ontbonden is wegens niet-uitvoering van zijn verbintenissen door de schuldenaar en dat derhalve de rechters in feitelijke aanleg, om de schuldenaar te vergoeden voor de uit deze vertraging volgende schade, het bedrag van de schadevergoeding moeten berekenen niet volgens de bepalingen van het straffeding, maar overeenkomstig het gemeen recht; dat deze beginselen niet noodzakelijk gewijzigd worden, wanneer, met betrekking tot een contract met achtereenvolgende prestaties, de ontbinding van de overeenkomst van kracht wordt op de datum van de eis, zonder terugwerking; dat in het onderhavige geval de dagvaarding dagtekent van 17 juni 1961 en derhalve het bestreden arrest voor de periode na 17 juni 1961 de bedoelde strafbepaling niet mocht toepassen, zoals het wel heeft gedaan, zonder schending van de in het middel aangehaalde wetsbepalingen, daar deze haar bestaansreden verloren had te rekenen van het tijdstip waarop de ontbinding van de tussen partijen tot stand gekomen overeenkomst en feit geworden was;

Overwegende dat uit de beslissingen van de eerste rechter en van de rechter in hoger beroep zowel als uit eisers conclusie die regelmatig aan het Hof is voorgelegd, blijkt dat voor de rechter in feitelijke aanleg niet is voorgedragen het aan de openbare orde vreemde middel, dat aan het arrest van 10 januari 1964 verwijt dat het, ofschoon het de ontbinding van het tussen partijen tot stand gekomen ondernemingscontract uitspreekt, toch eiser wegens eenvoudige vertraging in de uitvoering veroordeelt tot een schadevergoeding, die tot een vooruit bepaald bedrag vastgesteld werd bij een straffeding dat ten gevolge van de ontbinding van de overeenkomst geen bestaansreden meer had voor de periode na de datum van dagvaarding;

Overwegende dat het middel nieuw is en derhalve niet ontvankelijk;

Om deze redenen:

Vernietigt de bestreden arresten, maar enkel in zover zij het bedrag van 136.800 frank waartoe zij eiser veroordelen ter vergoeding van diens vertraging in de uitvoering van het ondernemingscontract, een som van 68.328 frank toevoegen, zonder aftrek van het bedrag van 30.000 frank dat hetzelfde nadeel vergoedt;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissingen;

Veroordeelt verweerder in de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

NOOT: Als de partijen de omvang der schadevergoeding zelf contractueel bepaald hebben, mag de rechter niet onderzoeken of er werkelijk schade is noch zijn schatting van de schade in de plaats stellen van die der partijen (Cass. 16 jan. 1947, Pas. I, 16; zie ook Cass. 6 maart 1947, Pas. I, 102). A fortiori mag zijn schatting niet gecumuleerd worden met die van de partijen.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 16 oktober 1964.

Voorzitter: M. Somerhausen.

Raadsheren: MM. Moureau en De Bock.

Substituut-auditeur-generaal: M. Hoeffler.

Advokaten: Mrs. Verschelden, Pierson en Lebeau.

Bouwvergunning. — Rechtspleging. — Verzoekschrift. — Termijn. — Interpretatie. — Administratieve akten. — Motieven. — Advies.

1. De termijn om beroep in te stellen tot nietigverklaring van een door het college van burgemeester en schepenen afgegeven bouwvergunning gaat in zodra de gebuur kennis heeft van de goedgekeurde plannen; in de gegeven omstandigheden is niet gebleken dat toen de bouwvergunning verleend werd, verzoeker voldoende bekend was met de bestreden handeling.
2. De term «koer», die gebruikt wordt in art. 99, 1e lid, van de bouwverordening van de stad Brussel, moet, bij gemis van een wettelijke omschrijving, in de gebruikelijke betekenis worden verstaan. Niets verbiedt dat zich onder de «koer» een reservoir, een kelder, of, zoals hier, een autobergplaats bevindt.
3. Ofschoon art. 99, 2e lid, van de bouwverordening van de stad Brussel bepaalt dat er bij elk gebouw een open achterplaats, die heel de breedte van het perceel beslaat, moet worden ingericht, zijn twee gangen die het hoofdgebouw doorheen de koer met het achtergebouw verbinden, terzake niet van aard dat zij de gebuur in zijn belang schaden.
4. De onregelmatigheid van de bouwvergunning benadeelt de gebuur niet, wanneer de miskennis van de verordening tijdens de uitvoering van de werken is goedgegemaakt.
5. Het college van burgemeester en schepenen is binnen de grenzen van zijn beoordelingsbevoegdheid gebleven, toen het oordeelde dat de betwiste bouwwerken de verluchting en verlichting van het erf van de gebuur niet schaden.
6. Ofschoon in het geval voorzien door art. 45 van de wet van 29 maart 1962, de bouwvergunning niet kan worden gegeven dan op eensluidend advies van de gevolmachtigde ambtenaar van het bestuur van stedenbouw, mag het eensluidend advies evenwel worden verleend tussen het tijdstip waarop het college van burgemeester en schepenen het betwiste bouwwerk vergunt onder de opschortende voorwaarde dat het vereiste advies zal worden verleend en het tijdstip waarop de bouwvergunning wordt afgeleverd.

Mussche t./Stad Brussel.

Arrest Nr. 10.833.

Gezien het op 4 september 1963 ingediende verzoekschrift, waarbij André Mussche de nietigverklaring vordert van de op 26 juni 1962 door het college van burgemeester en schepenen van Brussel genomen beslissing die Robert Herpain en zijn echtgenote Régine Le Duc vergunning verleent voor het herbouwen van de panden gelegen aan de Louizalaan, nrs 477 tot 485;

Overwegende dat de tussenkomende partijen de panden, gelegen aan de Louizalaan, nrs 477 tot 485, één voor één hebben aangekocht en ze daarna hebben laten slopen; dat zij zodoende eigenaar geworden zijn van een stuk grond met een voorgevelbreedte van 37,48

meter aan de Louizalaan en een uitgang naar de De Praeterestraat; dat zij er een hoofdgebouw, 39,82 meter hoog en 21,95 meter diep, hebben opgericht met een benedenverdieping, twee verdiepingen voor handelsdoeleinden en, daarenboven, tien flatlagen; dat de rest van het perceel ingenomen is door een ondergrondse garage met uitrit in de De Praeterestraat; dat boven die garage een kantoorverdieping is gebouwd waarvan de terrassen, met aarde bedekt, als tuin zijn ingericht;

Overwegende dat de tegenpartij de tussenkomende partijen, met het oog op het bouwen van dit complex, verschillende vergunningen heeft afgegeven vóór en één na de inwerkingtreding van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw;

Overwegende dat het verzoekschrift de nietigverklaring vordert van de bouwvergunning die het college van burgemeester en schepenen op 26 juni 1962 aan de tussenkomende partijen heeft verleend; dat verzoeker in zijn memorie van wederantwoord nader verklaart, dat hij opkomt tegen de gezamenlijke, aan de tussenkomende partijen verleende vergunningen krachtens welke het ganse complex is opgericht; dat hij uiteenzet dat hij de beslissing van 26 juni 1962 had genoemd, voortgaande op inlichtingen van de tegenpartij, maar dat uit het dossier bleek dat voordien reeds bouwvergunningen waren afgegeven, de laatste na 26 juni 1962;

Overwegende dat de in het verzoekschrift ingeroepen middelen alle betrekking hebben op de vraag of het achtergebouw dat de tussenkomende partijen hebben opgericht wel in overeenstemming is met de gemeenteverordening; dat het verzoekschrift dus gericht is tegen de laatste bouwvergunning, de enige die toestaat die achtergebouwen uit te voeren zoals ze thans bestaan;

Overwegende dat de tegenpartij en de tussenkomende partijen betogen, dat het verzoekschrift te laat is ingediend; dat zij doen gelden, dat verzoeker verschillende maanden vóór de indiening van dit verzoekschrift kennis had van de toestand waarop hij kritiek oefent en dat hij de tussenkomende partijen reeds op 11 juni 1963 een brief schreef waarin hij er zich over bekloeg dat de gebouwen praktisch geheel het perceel in beslag namen, en waarin hij tevens te kennen gaf dat hij zich eventueel op de artikelen 49 en 99 van de bouwverordening van Brussel zou beroepen;

Overwegende dat de termijn om beroep in te stellen tot nietigverklaring van een door het college van burgemeester en schepenen afgegeven bouwvergunning ingaat zodra de gebuur kennis heeft van de goedgekeurde plannen; dat de betwiste bouwvergunning aan de tussenkomende partijen is verleend op 17 augustus 1962; dat de tegenpartij geweigerd heeft verzoeker van dit stuk en van de goedgekeurde plannen kennis te laten nemen;

Overwegende dat verzoeker, ten tijde van zijn brief aan de tussenkomende partijen, stellig gezien heeft dat nagenoeg over het gehele door deze laatsten verkregen terrein funderingswerken werden uitgevoerd, maar dat hij mogelijk toch niet wist welke hoogte en welke vorm het achtergebouw zou krijgen; dat niet vaststaat, dat verzoeker reeds op 11 juni 1963 voldoende bekend was met de bestreden handeling, ook al had hij toen reeds in grote trekken aangegeven welke middelen hij zou aanvoeren; dat het beroep niet te laat is ingesteld;

Overwegende dat verzoeker als eerste middel aanvoert dat artikel 99 van de op 3 februari 1936 door de gemeenteraad goedgekeurde bouwverordening is ge-

schonden doordat de panden die de tussenkomende partijen herbouwd hebben mede de hele tuinooppervlakte van de vroegere gesloopte gebouwen beslaan terwijl toch het eerste lid van artikel 99 bepaalt: «elke woning moet op het gelijkvloers voorzien zijn » van een open plaats waarvan de uitgestrektheid » niet minder mag bedragen dan een achtste van de » oppervlakte van het terrein waarop het gebouw op » gericht is »;

Overwegende dat de term «koer», bij gemis van een wettelijke omschrijving, in de gebruikelijke betekenis moet worden verstaan; dat een «koer» normaal op de begane grond ligt, net als de tuin; dat niets verbiedt, dat zich onder de «koer» een reservoir, een kelder of, zoals hier, een autobergplaats bevindt; dat vaststaat dat de op het niveau van de benedenverdieping vrijgebleven stroken meer dan een achtste beslaan van het perceel waarop zich de gebouwen van de tussenkomende partijen bevinden; dat de verordening niet eist, dat de «koer» één aanengesloten ruimte is; dat het eerste onderdeel van het middel niet opgaat;

Overwegende dat verzoeker zich voorts beroept op schending van het tweede lid van artikel 99, dat bepaalt «hoe ook de schikking weze van de koeren, moet » (er) bij elk gebouw een open achterplaats, die heel » de breedte van het perceel beslaat, ingericht worden »;

Overwegende dat er tussen het hoofd- en het achtergebouw, over de hele breedte van het perceel, een 3,30 meter diepe «koer» ligt; dat artikel 99, tweede lid, niet eist, dat die «koer» een bepaalde diepte heeft; dat beide gangen die het hoofdgebouw met het achtergebouw verbinden, verzoeker in zijn belangen niet kunnen schaden;

Overwegende dat verzoeker ook aanvoert, dat er schending is van het vierde lid van artikel 99 luidens hetwelk de afstand tussen de «erfscheidingslijn » van het eigendom en de achtergevelmuur van het » gebouw 5 meter moet bedragen voor constructies » waarvan de achtergevel een hoogte mag bereiken van » meer dan 21 meter »;

Overwegende dat het achtergebouw niet meer dan 21, want ongeveer maar 4 meter hoog is; dat volgens artikel 99, vierde lid, tussen de gebouwen en de gemeenschappelijke erfscheiding ten minste 2 meter moet worden vrijgelaten; dat met die vrije afstand in de bouwvergunning rekening is gehouden, echter niet aan de achtergrens van het achtergebouw; dat die miskenning van de verordening tijdens de uitvoering van de werken is goedge gemaakt; dat de onregelmatigheid van de vergunning op dit punt verzoeker niet benadeelt;

Overwegende dat verzoeker zich tenslotte beroept op de schending van het vijfde lid van artikel 99, dat bepaalt: «Gebouwen van meer dan 20 meter diepte » zullen enkel toegelaten worden als ze niet schaden » aan de verluchting en de verlichting der naburige » eigendommen »;

Overwegende dat het hoofdgebouw, ongeveer 40 meter hoog, geen schaduw op verzoekers afwerpt; dat niet vaststaat, dat de luchtkokers van de ondergrondse garage de omgevende lucht verontreinigen; dat het college, toen het oordeelde dat de betwiste bouwwerken de verluchting en verlichting van verzoekers erf niet schaden, binnen de grenzen van zijn beoordelingsbevoegdheid is gebleven;

Overwegende dat verzoeker zich in een tweede middel beroept op de schending van artikel 49, vierde lid, volgens hetwelk de binnengebouwen niet hoger dan 3,50 meter mogen zijn;

Overwegende dat artikel 49, vijfde lid, bepaalt: «Nochtans mag het college, volgens de omstandigheden, hogere muren toelaten»; dat het college, toen het vergunning gaf voor een 4 meter hoog achtergebouw, van de door verzoeker ingeroepen bepaling heeft willen afwijken; dat het daarbij niet behoefde te zeggen, dat dit geschiedde onder gebruikmaking van de vrijheid die het college in de verordening is gelaten;

Overwegende dat verzoeker zich in zijn laatste memorie beroept op een nieuw middel, met name de schending van artikel 45 van de wet van 29 maart 1962; dat hij doet gelden, dat de vergunning, luidens artikel 44 van die wet, moet worden afgegeven door het college van burgemeester en schepenen en ze, wanneer er, zoals hier, geen plan van aanleg is, luidens artikel 45 niet mag worden verleend dan op eensluidend advies van de ambtenaar van het bestuur van de stedenbouw en de ruimtelijke ordening; dat hij hieruit afleidt, dat dit advies noodzakelijk aan de beslissing van het college moet voorafgaan; dat hij constateert, dat het college geen beslissing heeft genomen nadat de gemachtigde ambtenaar op 12 juli 1962 zijn advies had uitgebracht en voordat aan de tussenkomende partijen op 23 augustus 1962 kennis van de bouwvergunning was gegeven; dat hij concludeert dat de krachtens artikel 44 van de wet verkaste beslissing van het college terzake ontbreekt en dat het verzuimen van dit substantieel vormvereiste «de op 23 augustus 1962 ter kennis gebrachte bouwvergunning ongedaan maakt»;

Overwegende dat luidens artikel 44 van de wet van 29 maart 1962 niemand mag bouwen zonder voorafgaande schriftelijke en uitdrukkelijke vergunning van het college van burgemeester en schepenen; dat luidens artikel 45 van dezelfde wet, zolang het bijzonder plan van aanleg van het grondgebied waar het perceel gelegen is, door de Koning niet is goedgekeurd de vergunning niet kan worden verleend dan op eensluidend advies van de gemachtigde ambtenaar; dat artikel 45 nog zegt: «De vergunning moet het beschikkend gedeelte van het advies van de gemachtigde ambtenaar overnemen»;

Overwegende dat blijkens het dossier, het college op 26 juni 1962 aan de hand van de door de tussenkomende partijen overgelegde plans vergunning heeft verleend om aan de Louizalaan, op de plaats van de afgebroken gebouwen nrs 477 tot 485, het bedoelde pand met twaalf verdiepingen en achtergebouw op te richten; dat die beslissing summier in het register van de beslissingen van het college van burgemeester en schepenen is aangetekend; dat de gemachtigde ambtenaar, aan wie het gemeentebestuur de plans had toegezonden, op 12 juli 1962 gunstig heeft geadviseerd; dat vervolgens, in de bij het koninklijk besluit van 20 april 1962 voorgescreven vorm, een bouwvergunning is opgemaakt; dat die vergunning, die het gunstig advies van de gemachtigde ambtenaar vermeldde en onder de woorden «namens het college» door de burgemeester getekend en door de stadssekretaris medeondertekend was, op 23 augustus 1962 ter kennis van de tussenkomende partijen werd gebracht;

Overwegende dat bij inzage van het door de stad neergelegde dossier niet met stelligheid bleek, dat het college omtrent het betwiste bouwwerk niet meer had beraadslaagd en beslist na 12 juni 1962; dat het middel dat verzoeker hieruit beweert af te leiden ontvankelijk is;

Overwegende dat het college reeds op 26 juni 1962 het betwiste bouwwerk heeft vergund met gunstig

advies van de gemachtigde ambtenaar als schorsende voorwaarde; dat de bouwvergunning aan de tussenkomende partijen is afgegeven nadat dit advies was uitgebracht; dat ze dus conform het advies van de gemachtigde ambtenaar is verleend; dat het middel niet opgaat.

Besluit:

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

.....

HOF VAN BEROEP TE GENT

7de Kamer. — 20 februari 1965.

Voorzitter: M. E. Verougstraete.

Raadsheren: Vanparijs en Janssens.

O.M.: M. Leroy.

Advocaten: Mrs. Merchiers en D'Hooge.

Vermoedelijk vaderschap. — Aanleg. — Eis van de moeder. — Eis van het kind. — Zelfde titel. — Artikel 25 wet op de bevoegdheid.

In een geval van vermoedelijk vaderschap steunen de eis van de moeder en de eis van het kind op dezelfde titel, zodat de beide eisen moeten samengeeld worden om de aanleg te bepalen.

D. M. t/ D. G.

Ontvankelijkheid van het beroep:

Overwegende dat geïntimeerde een dubbele vordering heeft ingesteld,

1) een vordering in eigen naam, tot betaling van de kraamkosten en onderhoudskosten gedurende de vier weken na de bevalling van haar kind I. D. G., geboren de 14 mei 1958,

2) een vordering, als wettige voogdes van voornoemd kind, tot betaling van alimentatiegeld;

Overwegende dat hoewel de eerste dezer vorderingen het bedrag van de laatste aanleg niet overtreft, ze niettemin samen met de tweede voor beroep vatbaar is;

Overwegende immers dat beide vorderingen door de wet zelf (art. 340b en volg.) zo innig onder alle oogpunten (middelen tot staving, middelen tot verweer, procedure) werden verbonden, dat de wil van de wetgever ze ook op gebied van beroepbaarheid te binden, uit het geheel van de teksten duidelijk blijkt;

Overwegende bovendien dat beide vorderingen op dezelfde grondslag steunen (het wordt uitdrukkelijk gezegd in art. 340 f laatste lid) t.w. de vermoedelijke verwekking van het kind; dat deze daad de «oorzaak» en bijgevolg ook de «titel» uitmaakt van beide vorderingen; dat immers «titel» en «oorzaak» volgens de voorbereidende werkzaamheden van de bevoegdheidswet hetzelfde begrip dekken; dat, waar beide vorderingen op dezelfde titel gesteund zijn, ze tot bepaling van de aanleg samengeeld moeten worden (art. 25 bevoegdheidswet);

Wraking van getuigen:

Overwegende dat verscheidene getuigen tijdens de enkwesten gewraakt werden; maar dat deze wrakingen niet in stand werden gehouden in conclusies; dat bijgevolg de eerste rechter terecht de wrakingen als verzaak heeft aangezien;

Ten gronde :

Overwegende dat het bewijs van het vermoedelijk vaderschap slechts door de wettelijk aangenomen mid-delen mag gegeven worden, in casu de geregelde en algemeen bekende aard van de gemeenschap;

Overwegende dat geïntimeerde dit bewijs geleverd heeft; dat de eerste rechter het betoogd heeft, in overwelingen die door het Hof worden bijgetreden;

Overwegende dat volgens appellant de getuigenissen waarop de vorderingen gesteund zijn ontzenuwd werden door deze van het tegenenkwast en van het recht-streeks enkwast op de exceptio plurium;

Overwegende dat moest men in de huidige zaak aan al de uitgebrachte getuigenissen dezelfde waarde hec-ten, men voor een onoplosbare contradictie zou komen te staan; dat echter de getuigenissen naar hun waarde dienen afgewogen; dat daartoe vertrokken mag wor-den van het getuigenis van de dokter bij wie appel-lant geïnformeerd heeft over de zwangerschap van geïntimeerde, en wie appellant, na de raad ontvangen te hebben met geïntimeerde te trouwen, verklaard heeft dat «hij zijn plicht zou doen»; dat deze ge-tuigenis :

— enerzijds de verklaring bevestigt van de echtge-noten Van Looy-Fiermans, aan wie appellant gelijk-aardige, nog meer omstandige bekentenissen deed, en de verklaringen van de andere getuigen van het recht-streeks enkwast, o.m. nopens de veelvuldige samen-komsten van appellant met geïntimeerde,

— anderzijds meteen al de getuigenissen ontze-nuwt volgens dewelke appellant nooit gezien werd met geïntimeerde en verloofd was met een ander meisje, terwijl geïntimeerde kennelijk met een ander man zou hebben verkeerd;

Overwegende trouwens dat de belangrijkste onder deze laatste getuigenissen reeds verdacht zijn doordat ze uitgaan van verwanten van appellant of zijn echt-genote (Meerpoel Camilla, Meerpoel Paula, Van den Bosch Alfred), of van intieme vrienden van appel-lants ouders (Buyle Julia);

Overwegende dat appellant ten onrechte voorhoudt dat de balans gelijk moet gehouden worden tussen de getuigenissen uitgebracht voor de ene en voor de an-dere partij; dat waar deze getuigenissen strijdig zijn en de geloofwaardigheid van de door geïntimeerde in-geroepen getuigenissen althans op de hoofdzakelijke punten gestaafd wordt door de bekentenis van appellant aan de dokter, de daarmee strijdige verklaringen voor tendentius en onbetrouwbaar moeten gehouden worden;

Overwegende dat het vonnis derhalve bevestigd dient te worden;

Ten aanzien van de bedragen :

Overwegende dat gelet op appellants stiel en stand, en op het feit dat ook de moeder in het onderhoud van haar kind moet bijdragen, de door de eerste rech-ter ten titel van alimentatiegeld toegekende sommen te hoog voorkomen; dat ze in billijkheid gereduceerd die-nen te worden zoals hierna bepaald;

Overwegende dat het bedrag toegestaan voor kraamkosten en onderhoudskosten gedurende de vier weken na de bevalling, matig is en niet eens becriti-seerd wordt;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15.6.1935,

Gehoord de heer Substituut procureur generaal. Le-

roy in zijn meestendeels eensluidend advies, uitge-bracht in openbare terechtzitting,

Verklaart het beroep ontvankelijk, doch meesten-deels ongegrond,

Bevestigt het bestreden vonnis, met enkel deze wij-ziging dat het ten behoeve van I. D. G. toegekend ali-mentatiegeld herleid wordt tot 1000 fr. per maand van-af de geboorte tot heden, en 1500 fr. per maand van heden af tot dat het kind de volle leeftijd van acht-tien jaar zal bereikt hebben;

Veroordeelt appellant tot de kosten van de aanleg.

NOOT : Verg. o.m. Hof Gent, 12 december 1961, R.W. 1962/63, 1167.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN

2e Kamer. — 4 januari 1965.

Rechter : Mr. Kiekens.

Openbaar Ministerie : J.M. Tilman.

Advokaten : Mrs. O. Truyen en Fr. Maerten.

Verhaal van de verzekeraar t.o.v. de verzekerde. — 1,5 alcoholgehalte in het bloed. — Laattijdige aan-gifte van een ongeval.

1. De terugvordering door de verzekeraar der uitbetaal-de vergoedingen is ongegrond indien zij gesteund is op een veroordeling van de verzekerde wegens in-breuken op art. 2-3, lid I van de Wet van 1899 (1,5 alcoholgehalte in het bloed).
2. De terugvordering is ook ongegrond indien zij ge-steund is op de niet- of laattijdige aangifte van het ongeval, waardoor de verzekeraar geen nadeel heeft ondergaan.

Assubel t./ Van der Pluym.

Aangezien eiseres bij geregistreerd exploit van 3 september 1963 van gerechtsdeurwaarder C. De Meer-leer uit Brussel, verweerder heeft gedagvaard teneinde deze zich te horen veroordelen in betaling aan eisers van 15.580 fr., te vermeerderen met de vergoedende intresten vanaf 27 juni 1963, datum der betaling, de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding, het te vellen vonnis uitvoerbaar te horen verklaren bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling ;

Aangezien eiseres, luidens het inleidend exploit van dagvaarding, haar eis stelt omdat zij als verzekeraar-ster van de burgerlijke verantwoordelijkheid van ver-weerder verplicht is geweest de derde benadeelde van een verkeersongeval, gebeurd op 14 augustus 1962 te Willebroek, uit te betalen, daar dit ongeval te wijten was aan de fout van verweerder en omdat, volgens eiseres zij de uitbetaalde som van 15.500 frank mag terugvorderen van verweerder omdat deze nagelaten had het ongeval binnen de voorgeschreven termijn aan te geven aan eiseres en haar aldus — steeds vol-gens eiseres — in de onmogelijkheid heeft gesteld haar belangen te vrijwaren en tevens omdat, volgens eiseres, verweerder zich in dronken toestand bevond toen hij het ongeval veroorzaakte ;

Aangezien verweerder, vervolgd door het Openbaar Ministerie voor de politierechtbank van Mechelen-Zuid werd vervolgd onder de betichting van te Willebroek de 14/8/1962 : 1) een inbreuk te hebben begaan op artikel 26/1 van de wegcode en 2) bij inbreuk op arti-kel 2-4 der wet van 1/8/1899 in staat van dronkenschap

op een openbare plaats een voertuig bestuurd of een rijder geleid te hebben;

Aangezien blijkens het vonnis dd. 20 maart 1963 van de politierechtbank van Mechelen-Zuid, verweerder de overtreding beging op artikel 26/1 van de wegcode, doch het niet bewezen is dat hij artikel 2-4 der wet van 1 augustus 1899 overtrad, doch wel artikel 2-3 eerste lid derzelfde wet en verweerder bij dit vonnis enkel werd veroordeeld wegens inbreuken op artikel 26/1 der wegcode en op artikel 2-3 eerste lid der wet van 1/8/1899;

Aangezien het derhalve niet bewezen is dat verweerder in staat van dronkenschap was toen bij het ongeval veroorzaakte;

Aangezien verweerder inderdaad naliet ten laatste binnen de acht dagen het bestuur van eiseres schriftelijk het ongeval ter kennis te brengen, waartoe hij nochtans verplicht was luidens artikel 16 van de polis nr. 515.186 afgesloten tussen partijen;

Aangezien luidens artikels 24 en 25 van voormelde polis eiseres de ingevolge de verzekering aan de bedoelde uitbetaalde sommen mag verhalen op de verzekerde zults echter onder voorbehoud van hetgeen gezegd wordt in artikel 26 der polis;

Aangezien volgens artikel 26 van de polis, dit verhaal slechts mag gebeuren voor zoveel en in de mate dat eiseres een nadeel heeft ondervonden door die nalatigheid;

Aangezien het blijkt dat een afgevaardigde van eiseres voor deze op 4 december 1962 een verslag opstelde van zijn bezoek aan verweerder waaruit blijkt dat alsdan eiseres reeds op de hoogte was van het ongeval en kennis kreeg van het feit dat verweerder tegen 12 december werd gedagvaard wegens het ongeval;

Aangezien derhalve eiseres geen enkel nadeel ondergaan heeft door de nalatigheid van verweerder, vermits de zaak uiteindelijk slechts op 6 maart 1963 werd behandeld op de politierechtbank van Mechelen en eiseres ruimschoots voldoende tijd heeft gehad om de nodige maatregelen te treffen en trouwens vrijwillig tussenkwam in het geding en de politierechter zelfs bij voormeld vonnis akte verleende aan eiseres van haar vrijwillige tussenkomst en, vooraleer over de eis der burgerlijke partij Willems W. te kunnen vonnissen, een deskundige-architect benoemde «met opdracht na te gaan welke schade de burgerlijke partij heeft geleden door de daad van betichte en welk bedrag nodig is om de schade te herstellen»;

Aangezien derhalve de schade die later vergoed werd door eiseres alsdan nog niet hersteld was — het ging inderdaad om schade aan een onroerend goed;

Aangezien derhalve uit voorgaande blijkt dat de eis van aanlegster ongegrond is;

Aangezien de beschikkingen van artikelen 2, 34, 35, 36, 37, 40, 41 der wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken werden nageleefd;

Om deze redenen,

De Rechtbank, rechtdoende op tegenspraak, gehoord in openbare terechtzitting de heer J.M. Tilman, Substituut Procureur des Konings in zijn eensluidend advies, ontvangt de vordering van aanlegster doch wijst ze af als ongegrond;

Veroordeelt eiseres tot de gedingskosten.

KRONIEK VAN EUROPEES RECHT

Het E.E.G.-recht (VII)

E. — *Associatie van Europese staten met de E.E.G. (Slot).*

1. — Op dit ogenblik zijn twee Europese staten door een associatie-overeenkomst met de Europese Economische Gemeenschap verbonden: Griekenland en Turkije.

De overeenkomst met Griekenland werd te Athene ondertekend op 9 juli 1961 en door de Raad van Ministers van de E.E.G. «gesloten» op 25 september 1961. In augustus 1962 was de overeenkomst door alle Lid-Staten en door Griekenland bekrachtigd geworden; in België door de wet van 2 mei 1962 (*Belgisch Staatsblad*, 31 oktober 1962). Na uitwisseling van de akten van bekrachtiging te Brussel op 24 augustus 1962, trad de overeenkomst in werking op 1 november 1962, namelijk «de eerste dag van de derde maand volgende op de datum van uitwisseling van de akten van bekrachtiging» (art. 76, associatie-overeenkomst met Griekenland, voortaan kortweg: a.o.G.).

De overeenkomst met Turkije werd te Ankara ondertekend op 12 september 1963 en door de Raad van Ministers van de E.E.G. «gesloten» op 23 december 1963. In België werd de overeenkomst bekrachtigd door de wet van 15 juli 1964 (*Belgisch Staatsblad*, 8 december 1964). De akten van bekrachtiging werden uitgewisseld op 28 oktober 1964 te Brussel. Overeenkomstig art. 32 van de overeenkomst, trad zij op 1 december 1964 in werking, namelijk «de eerste dag van de tweede maand volgende op de datum van uitwisseling» (art. 32, associatieovereenkomst met Turkije, voortaan kortweg a.o.T.).

I. *Associatie tussen de E.E.G. en Griekenland (Publ. Eur. Gem., 18 februari 1963, p. 293/63 e.v.).*

2. — De associatie berust op een basisovereenkomst bestaande uit 77 artikelen en 4 bijlagen, 20 protocollen, 2 verklaringen van intentie, 5 interpreterende verklaringen, verklaringen van de regering van de Bondsrepubliek Duitsland, briefwisseling tussen de voorzitters van de delegatie van de Gemeenschap en van Griekenland te Athene op 9 juli 1961, een overeenkomst inzake maatregelen en procedures nodig ter toepassing van de basis-overeenkomst, een overeenkomst inzake het financiële protocol (=protocol nr. 19), en tenslotte een overeenkomst betreffende de methodes van administratieve samenwerking inzake de toepassing van artikelen 7 en 8 a.o.G. (vrij goederenverkeer).

Het is zonder meer duidelijk dat in huidig bestek slechts een allerelementairst beeld van dit indrukwekkend geheel geschetst kan worden. Dit overzicht blijft dan ook beperkt tot de beginselen en algemene lijnen.

3. — Het doel van de associatie-overeenkomst, zoals omschreven in haar art. 2, is het bevorderen van de gestadige en evenwichtige versterking van de commerciële en economische betrekkingen tussen de E.E.G. en Griekenland «met volledige inachtneming van de noodzaak van de versnelde ontwikkeling van de economie van Griekenland en de verruiming van de werkgelegenheid en de verbetering der levensomstandigheden van het Griekse volk te verzekeren».

Om dit doel te verwezenlijken, omvat de associatie:

1°) *De oprichting van een douane-unie.* In beginsel

omvat deze het gehele goederenverkeer en moet zij tijdens een overgangperiode van twaalf jaar tot stand gebracht worden. Op dit principiële tijdsbestek bestaan echter meerdere uitzonderingen (zie o.m. de artt. 15, 18, 20 en 21 a.o.G. en de protocollen nrs. 16 en 18).

Het vrije goederenverkeer houdt in de afschaffing van de douanerechten (artt. 12-19 a.o.G.) en van de kwantitatieve beperkingen (artt. 22-31 a.o.G.) tussen de overeenkomstsluitende partijen en de aanvaarding van het gemeenschappelijke douanetarief door Griekenland (artt. 20-21 a.o.G.).

De associatie omvat mede de landbouw en de handel in landbouwprodukten (artt. 32-43 a.o.G.), echter niet de produkten die onder de bevoegdheid van de E.G.K.S. vallen (art. 69, a.o.G.).

2°) *Samenwerking op de in de overeenkomst genoemde gebieden.*

Op de wijze die vastgesteld wordt door de zgn. « Associatieraad » — (cfr. infra) — zullen tot Griekenland uitgebreid worden de bepalingen van het E.E.G.-Verdrag betreffende :

— het vrije verkeer van werknemers (artt. 48 en 49 E.E.G.; art. 44 a.o.G.);

— de uitwisseling van jeugdige werknemers (art. 50 E.E.G.; art. 45 a.o.G.);

— de beroepsopleiding (art. 128 E.E.G.; art. 45 a.o.G.);

— de vrijheid van vestiging (artt. 52-58 E.E.G.; artt. 47-48 a.o.G.);

— het vrije dienstverkeer (artt. 59-66 E.E.G.; art. 49 a.o.G.): « de associatieraad beslist... welke maatregelen dienen te worden getroffen ten einde het dienstenverkeer tussen de Gemeenschap en Griekenland te vergemakkelijken »;

— het vervoer (artt. 74-84 E.E.G.; art. 50 a.o.G.).

De associatieovereenkomst behelst verder regels betreffende de mededinging, het belastingwezen en de aanpassing van de wetgevingen (artt. 51-57 a.o.G.) en voorziet in overleg ten einde het kapitaalverkeer te vergemakkelijken (art. 62 a.o.G.) en in samenwerking op het gebied van het economisch beleid en de handelspolitiek t.o.v. derde landen (artt. 58-64 a.o.G.).

3°) *Financiële steun aan Griekenland.*

De Griekse staat en Griekse ondernemingen kunnen bij de Europese Investeringsbank verzoeken indienen om financiering van investeringsprojecten « die bijdragen tot verhoging van de produktiviteit der Griekse economie en die de verwezenlijking van de doelstellingen der associatieovereenkomst bevorderen » (financieel protocol, sub 1°). De leningen mogen in totaal 125 miljoen U.S.-dollar belopen en gebruikt worden gedurende de eerste vijf jaar na de inwerkingtreding van het protocol (periode 1962-67).

4. — Ten einde de toepassing en de geleidelijke ontwikkeling van de associatieregeling te verzekeren, is een associatieraad opgericht (art. 3 a.o.G.), bestaande uit leden van de Griekse regering enerzijds, en leden van de regeringen der Lid-Staten, van de Raad van Ministers van de E.E.G. en van de E.E.G.-Commissie anderzijds (art. 65, 3°, a.o.G.). In wezen bestaat de associatieraad dus uit twee blokken, met elk één stem. De associatieraad beslist met eenparigheid van stemmen (art. 65, 4° a.o.G.), wat een logisch voortvloeisel uit de sterk tweeledige natuur van associatieregeling is.

De associatieraad houdt toezicht op de resultaten van de associatieregeling (art. 65, 2°) en neemt besluiten in de door de overeenkomst voorziene gevallen (art. 65, 1°, a.o.G.). De overeenkomstsluitende partijen zijn ver-

plicht de voor de tenuitvoerlegging noodzakelijke maatregelen te treffen. De associatieraad kan ook aanbevelingen doen.

5. — *Regeling van geschillen* (artt. 67-70 a.o.G.) — Geschillen inzake toepassing of uitlegging van de overeenkomst worden beslecht door de associatieraad. Deze kan echter beslissen het geschil voor te leggen aan het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen of aan elke andere bestaande rechterlijke instantie. Indien de associatieraad het geschil niet beslecht en ook geen rechterlijke instantie aanduidt, wordt in een scheidsrechterlijke procedure voorzien voor een college van drie scheidsrechters, waarvan het voorzitterschap gedurende de eerste vijf jaar na de inwerkingtreding van de overeenkomst toekomt aan de Voorzitter van het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen.

6. — Nog drie belangrijke bepalingen verdienen de aandacht.

— Krachtens art. 68 a.o.G., kunnen de Lid-Staten van de E.E.G. in hun betrekkingen met Griekenland art. 226 E.E.G.-Verdrag toepassen (vrijwaringsmaatregelen);

— Art. 70 a.o.G. behelst een gelijkaardig voorschrift aan art. 235 E.E.G.-Verdrag: indien een gemeenschappelijk optreden om een doelstelling van de associatieregeling te verwezenlijken noodzakelijk is en de overeenkomst niet voorziet in de vereiste bevoegdheden, neemt de associatieraad de geëigende besluiten.

— Art. 72 a.o.G. toont aan dat de associatieregeling met Griekenland slechts een stap is naar de uiteindelijke toetreding van dit land tot de Gemeenschap: « Wanneer de werking van de associatieovereenkomst het toelaat de algehele aanvaarding door Griekenland van de uit het Verdrag tot oprichting van de E.E.G. voortvloeiende verplichtingen te overwegen, onderzoeken de overeenkomstsluitende partijen de mogelijkheid van Griekenlands toetreding tot de Gemeenschap ».

7. — Over de juridische aspecten van de associatieovereenkomst tussen de E.E.G. en Griekenland verscheen een voortreffelijke studie van Mr. W. Alexander in *S.E.W.*, 1962, p. 511 e.v. Hiernaar zij verwezen voor verdere studie.

Wat de praktische uitwerking van de associatieovereenkomst betreft, raadplege men de jaarlijkse verslagen over de werkzaamheden van de E.E.G.

II. *Associatie tussen de E.E.G. en Turkije* (Publ. Eur. Gem., 29 december 1964, p. 3685/64).

8. — De associatieregeling tussen de E.E.G. en Turkije berust op een iets eenvoudiger grondslag: een basisovereenkomst bestaande uit 33 artikelen, twee protocollen, een verklaring van intentie, twee interpreterende verklaringen, twee verklaringen van de regering van de Duitse Bondsrepubliek, briefwisseling tussen de voorzitter van de delegaties van de Gemeenschap en van Turkije op 12 september 1963 te Ankara, een overeenkomst inzake maatregelen en procedures nodig ter toepassing van de basisovereenkomst en een overeenkomst inzake het financieel protocol (= protocol nr. 2). De regeling is minder uitgewerkt; ook is de geregelde materie niet zo omvangrijk.

9. — Het doel van de associatieovereenkomst is omschreven in haar artikel 2; het is identiek aan het doel van de associatie met Griekenland en in dezelfde bewoordingen gesteld (zie hoger).

De associatie omvat :

1°) Een voorbereidende fase van 5 jaar (art. 4 a.o.T.), tijdens welke de economie van Turkije versterkt zal worden;

2°) Een overgangsfase van maximum 12 jaar (art. 4 a.o.T.), tijdens welke een douane-unie geleidelijk tot stand komt en het economisch beleid van Turkije en de E.E.G. nader tot elkaar gebracht wordt;

3°) Een definitieve fase, gegrondvest op de douane-unie (art. 5 a.o.T.).

De douane-unie heeft dezelfde inhoud als deze welke de associatie-overeenkomst met Griekenland eraan gegeven had (zie art. 10, a.o.T.).

Ook hier omvat de associatie de landbouw en de handel in landbouwprodukten, volgens bijzondere bepalingen evenwel, en niet de produkten onder de bevoegdheid van de E.G.K.S. (artt. 11 en 26 a.o.T.).

De overeenkomstsluitende partijen komen overeen zich te laten leiden door de bepalingen van het E.E.G.-Verdrag om het vrije verkeer van werknemers, de vrijheid van vestiging en het vrij verrichten van diensten tot stand te brengen (artt. 12-14 a.o.T.). Zij erkennen dat de beginselen van het E.E.G.-Verdrag m.b.t. de mededinging, het belastingwezen en de aanpassing van de wetgevingen in hun associatiebetrekkingen moeten toegepast worden (art. 16 a.o.T.). De E.E.G.-bepalingen betreffende het vervoer zullen worden vastgesteld met inachtneming van de aardrijkskundige ligging van Turkije (art. 15 a.o.T.). De overeenkomstsluitende partijen plegen overleg ten einde het kapitaalverkeer te vergemakkelijken (art. 20 a.o.T.) en werken samen op het gebied van het economisch beleid en de handelspolitiek t.o.v. derde landen (artt. 17-19 en 21 a.o.T.).

Net als in de regeling met Griekenland, wordt ook hier financiële steun — (leningen bij de Europese

Investeringsbank) — geboden, ditmaal voor een bedrag van 175 miljoen rekeneenheden (= U.S.-dollars).

Onmiddellijke aandacht gaat naar de Turkse uitvoer van tabak, rozijnen en krenten, gedroogde vijgen en hazelnoten (zie het voorlopig protocol=protocol nr. 1).

10. — Zoals in de associatieregeling met Griekenland, wordt ook hier voorzien in de oprichting van een associatieraad (art. 6 a.o.T.), op gelijkaardige wijze samengesteld (artt. 23-24 a.o.T.) en met gelijkaardige bevoegdheden (art. 22 a.o.T.).

Deze associatieraad heeft bovendien expliciet tot taak een aanvullend protocol op te stellen betreffende de voorwaarden van, de wijze waarop en het ritme voor de verwezenlijking van de overgangsfase, ten vroegste vier jaar na de inwerkingtreding van de associatie-overeenkomst. (art.1, voorlopig protocol).

11. — De regeling van geschillen is gelijk aan deze welke in de overeenkomst met Griekenland werd uitgewerkt, behoudens de scheidsrechterlijke procedure welke hier nog door de associatieraad moet vastgesteld worden (art. 25 a.o.T.).

12. — Ook hier is de associatie slechts een eerste stap: « Wanneer de werking van de overeenkomst het toelaat de algehele aanvaarding door Turkije van de uit het Verdrag tot oprichting van de Gemeenschap voortvloeiende verplichtingen te overwegen, onderzoeken de overeenkomstsluitende partijen de mogelijkheid van een toetreding van Turkije tot de Gemeenschap ».

L. P. SUETENS,

Aangesteld Navorsers N.F.W.O.

BALIELEVEN

HERVORMING VAN DE BALIE TE BRUSSEL

Wij delen hieronder de tekst mede van een schrijven dat de Heer Stafhouder der Orde van Advocaten bij het Hof van Beroep te Brussel op 2 dezer heeft doen geworden aan de leden der balie van de hoofdstad.

Zoals onze lezers het zullen vaststellen voorziet deze nieuwe regeling een zeer ingrijpende wijziging van de bestaande toestanden.

Het schrijven van de Heer Stafhouder is vergezeld van drie belangrijke teksten, eerst en vooral de « Beginselen voor een hervorming van de balie van Brussel » uitgaande van Mr. Leo Lindemans, voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap, en daarna de voorstellen van de Raad der Orde, met het antwoord van de voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap.

Wij delen deze belangrijke teksten mede zoals ze te Brussel werden rondgezonden en onthouden ons voorlopig van alle commentaar.

De voorgestelde hervorming zal inderdaad binnenkort het voorwerp uitmaken van een bespreking op de algemene vergadering der Vlaamse Juristenvereniging.

Rondschrijven van de Heer Stafhouder

Geachte Confrater,

Zoals U weet heeft het taalvraagstuk aan de balie ons sedert anderhalf jaar erg bekommerd.

Het komt er thans op aan, alle advocaten op de hoogte te brengen van wat er geschiedde.

In 1963, bij het begin van het gerechtelijk jaar, hebben sommige nederlandstalige advocaten van de balie van Brussel een eerste uiteenzetting van hun wensen bezorgd aan het Hoofd van de Orde. De Raad van Orde nam het probleem ter hand en besliste na te gaan welke de bestaande gevoelens en de leidende opinies

waren en welke de middelen waren voor een minnelijke regeling van een kies vraagstuk. Gedurende het jaar 1963-1964 werden talrijke kontakten gelegd met de nederlandstalige advocaten. Leden van de Raad van de Orde werden belast met officiële besprekingen, en de toestand werd uitgezet aan de verruimde Raad, waar de oud-stafhouders zich bij de leden in functie waren komen voegen.

Deze aanloop leverde geen vastomschreven uitslagen op. Voorlopige oplossingen, overwogen in juni 1964, konden niet verwezenlijkt worden.

De Raad vertrouwde mij dan de taak toe aan het onderhandelen een meer formeel kader te geven. Een afvaardiging aangeduid door het Vlaams Pleitgenoot-

schap ontmoette de onderhandelaars gekozen door de Raad.

Na lange gesprekken zag een nieuw programma het licht, dat aan de onderhandelaars van de Raad een nauwkeuriger en vollediger inzicht gaf in de wensen uitgedrukt door de Vlaamse afvaardiging. Het komt ons voor dat het nuttig is de tekst ervan mede te delen aan de leden van de balie (bijlage 1).

Na onderzoek van dit stuk werd de volgende beginselbeslissing genomen op 14 december 1964. (De oud-stafhouders hadden zich opnieuw gevoegd bij de leden van de Raad):

«De Raad beslist door middel van zijn reglement een billijke vertegenwoordiging te verzekeren aan de fransstalige en aan de nederlandstalige advocaten in de schoot van de Raad van de Orde en van het Bureau voor kosteloze Raadpleging en Rechtsbijstand.»

Op dat ogenblik was het verstaan dat men kennis zou geven van de toestand aan de balie die het laatste woord moest behouden in zware beslissingen welke haar lot en haar toekomst zouden binden. Deze wens kon niet uitgevoerd worden.

Immers op het einde van 1964 hebben de wetgevende toestand en de parlementaire werkzaamheden gewijd aan het ontwerp van gerechtelijk wetboek aan de Raad de dwingende plicht opgelegd beslissingen te nemen zonder uitstel. Alleen een oplossing dringend vastgelegd met eerbiediging van de beginselen en met de vaste wil de eenheid van de balie te Brussel te redden, kon zowel aan de wetgever als aan de uitvoerende macht, het bewijs brengen dat onze balie bekwaam was zelf haar vraagstukken en haar moeilijkheden op te lossen. Dit werd dan ook gedaan.

Alle leden van de Raad van de Orde zijn er zich van bewust dat zij verantwoordelijkheden hebben moeten opnemen welke zeker heel zwaar zijn. Zij bezorgen aan de balie de tekst van het nieuw reglement dat eensgezind door hen werd aanvaard (bijlage 2), en dat uiteindelijk van het bestuur van het Vlaams Pleitgenootschap een gunstige beoordeling ontving die het voorwerp uitmaakt van bijlage 3.

De Heer Minister van Justitie, aan wie deze documenten werden meegedeeld, heeft wel willen zeggen dat zijn wensen overeenkwamen met de onze. Hij heeft ons de verzekering gegeven dat hij aan de oplossing door de Raad van de Orde aan de taalproblemen gegeven de gehele steun zou verlenen van zijn sympathie en van zijn trouw aan onze tradities.

De balie zal zich bewust zijn van de moeilijkheden welke wij beleefd hebben en van de verantwoordelijkheden die wij hebben moeten opnemen. Wij hopen dat zij met geest en hart de nieuwe reglementering zal goedkeuren: wij hebben er enkel aan gedacht een professionele toestand aan te passen, zodat de advocaat die in de praktijk staat te Brussel zich in niets zou tekort gedaan voelen in de schoot van de balie omdat zijn omgangstaal niet deze zou zijn van de meerderheid.

Wij waren er anderzijds van overtuigd dat de balie ertoe gehouden is voorbeeldige oplossingen toe te passen wat betreft de rechten van de verdediging. Wij hebben daarom gewild dat ieder advocaat die verplicht is te verschijnen voor het tuchtgerecht, zich zou kunnen uitdrukken met het volstreekte betrouwen verstaan te worden door elk van zijn confraters die over hem te oordelen heeft.

Wij hebben ten slotte op een besliste wijze alles willen terzijde stellen wat een verdeling van de balie zou veroorzaakt hebben en ook alles wat in het beroepsleven het indringen zou verzekerd hebben van ideologische twisten welke er niet thuishoren.

Ik verblijf, Geachte Confrater, met dienstwillige gevoelens.

*De Stafhouder van de Orde,
Maurice CORNIL.*

Bijlage 1

Beginselen voor een hervorming van de Balie van Brussel

1. Behoeften waaraan de hervorming moet voldoen.

A. In tuchtzaken moet de nederlandstalige advocaat geoordeeld worden door een kollege waarvan alle leden zijn taal volmaakt kennen.

B. De opinie der nederlandstalige advocaten moet in een billijke mate vertegenwoordigd zijn in de Raad van de Orde, en getrouw tot uiting komen in de adviezen, aanbevelingen en voorstellen uitgaande van de balie.

C. De nederlandstalige advocaten moeten in de toekomstige Nationale Orde van advocaten vertegenwoordigd worden door hun eigen afgevaardigde met stemrecht in de groep der balies van het Vlaamse land.

D. In nederlandstalige zaken van de tuchtraad van beroep te Brussel past het dat de assessoren aan te duiden door de balie van Brussel Vlaamse advocaten zouden zijn.

E. De samenstelling van het bureau voor kosteloze raadpleging moet beantwoorden aan het groeiend aantal nederlandstalige rechtzoekenden.

Toelichting

A. Sedert 30 jaar zijn alle rechters welke te Brussel of in Vlaanderen nederlandstalige strafzaken behandelen wettelijk verplicht Nederlands te kennen. Sedert 1830 is het nog nooit voorgekomen dat een franstalige beklagde in Wallonië of te Brussel zou verschenen zijn voor een rechter die geen Frans kent.

Alle in de laatste 25 jaar opgerichte Orden (geneesheren, apothekers, veeartsen, architecten) hebben de nodige maatregelen getroffen opdat het nederlandstalig lid zou geoordeeld worden door nederlandstaligen.

Het is ondenkbaar dat op het ogenblik dat de balie, in het raam van het Gerechtelijk Wetboek, een vernieuwd wettelijk statuut gaat krijgen dat normalerwijs voor tientallen jaren zal gelden, niets eens en voorgoed de structurele maatregelen zouden genomen worden die aan een nederlandstalig advocaat te Brussel deze elementaire vrijheid effectief zouden verzekeren in tuchtzaken gehoord, ondervraagd en verdedigd te worden in zijn eigen taal, voor een tuchtkollege waarvan alle leden zijn taal beheersen.

Er is wel eens gedacht geworden aan een stelsel van simultaanvertaling.

De ervaring van de simultaanvertaling bewijst dat zelfs de beste vertalers er niet toe komen de schakeringen van een rede weer te geven.

Wanneer de spreker wat sneller spreekt kan de vertaler enkel een paraphrase of een resumé weergeven.

Zodra er een enigszins levendige discussie of interpellatie ontstaat is de vertaler praktisch uitgeschakeld. Dit alles wordt sedert jaren dagelijks in het Parlement ervaren.

De balie moet logisch met zichzelf blijven. Zij heeft altijd als essentieel aangezien: in strafzaken de mondelinge instructie ter zitting, het levend contact tussen rechtskollege, beklagde en verdediging, de onvervang-

baarheid van het pleidooi met alles wat dit veronderstelt aan overredingskracht, schakeringen, gevatheid. Van dit alles blijft er praktisch niets over, wanneer alles, vragen, antwoorden, pleidooi eerst moeten verlaagd worden.

Wanneer de balie zou aannemen dat tuchtzaken welke meestal delikaat en ingewikkeld zijn, behoorlijk kunnen behandeld worden met het simultaanvertalen dan aanvaardt zij in feite in strafzaken dat de instructie ter zitting een formaliteit wordt en dat het pleidooi overbodig is en evengoed kan vervangen worden door een schriftelijke nota.

De opvatting dat de Vlaamse advocaat te Brussel in tuchtzaken ofwel praktisch zou verplicht zijn zich in het Frans uit te drukken en zich in het Frans te laten verdedigen, ofwel enkel zou begrepen worden via een vertaling wordt algemeen gevoeld als onrechtvaardig, ja als volledig in strijd met zijn waardigheid.

B. Indien punt A eerst behandeld werd dan is het omdat het vraagstuk het meest in het oog loopt. Maar men gaat meer naar de kern van de zaak bij punt B en punten C en D welke daarmee verband houden.

Wanneer de Vlaamse advocaten spreken over hun vertegenwoordiging in de organen van de balie, denken zij in de eerste plaats op de buitengewoon belangrijke rol welke de balie vervult in het gerechtelijk leven in het algemeen, evenals in het sociaal, economisch en cultureel leven van het land.

Men kan niet genoeg de nadruk leggen op de klaarblijkende band tussen het sociaal, economisch en cultureel leven van een gemeenschap, en de balie.

Deze is of zou moeten zijn een der hoogste vormen waarin deze gemeenschap haar uitdrukking vindt.

Deze band bestaat tussen de balie van Brussel en de franstalige gemeenschap te Brussel. Hij ontbreekt volledig, van een organisch of institutioneel standpunt gezien, ten opzichte van de Vlaamse gemeenschap van het arrondissement Brussel. Dit gerechtelijk arrondissement bestaat immers niet enkel uit de gemengde of tweetalige streek der Brusselse agglomeratie, maar daarenboven uit de 416.000 inwoners der Vlaamse gemeenten buiten de agglomeratie.

Opdat de balie haar natuurlijke rol zou kunnen spelen tegenover deze Vlaamse gemeenschap volstaat het niet dat er franstalige advocaten welke voldoende of grondig Nederlands kennen in de Raad van de Orde zouden zetelen, maar moeten er ook nederlandstalige advocaten toe behoren welke te midden van de Vlaamse gemeenschap leven.

Op het strikt gerechtelijk plan, zijn de overheden van de Orde ertoe geroepen adviezen uit te brengen of aanbevelingen te doen voor de gerechtelijke overheden en de administratieve diensten van het Paleis. In het ontwerp van gerechtelijke hervorming wordt er voorzien dat de balie, in de persoon van haar stafhouder, adviezen zal geven betreffende de huishoudelijke reglementen van de rechtskolleges en de aanduidingen van magistraten.

Dit behelst onder meer dat de balie haar gezag dient te laten gelden voor het normaliseren van vele op taalgebied gebrekkige toestanden in de gehele gerechtelijke wereld te Brussel.

In tientallen toespraken van de overheden van de Orde werd de eminente rol van de balie in de gemeenschap en het aanzien dat zij zou moeten genieten onderstreept.

De Vlaamse advocaten zijn tenvolle overtuigd van de rol, die de balie zou moeten spelen ten aanzien van de Vlaamse gemeenschap van het arrondissement Brussel en speciaal van de hoofdstad. Maar in feite verschijnt

diezelfde balie, als organisatie en in haar top, als een voor deze gemeenschap ongeveer geheel vreemd element.

Men moet tenslotte kiezen.

Ofwel zal men in de balie weerspiegeld vinden de kenmerken die Brussel als hoofdstad van het land moet vertonen, om op een evenwichtige en rechtvaardige wijze de uitdrukking te zijn van de tweeledige samenstelling van haar bevolking. De balie zal dan effectief verbonden zijn zowel met de franstalige als met de Vlaamse gemeenschap te Brussel en haar rol en aanzien zullen er alleen door stijgen.

Ofwel weigert de Brusselse balie deze tweeledigheid structureel tot uiting te brengen en behoudt zij in haar uitzicht en in haar top het praktisch uitsluitend franstalig karakter dat zij thans bezit. Dan zou er enkel een schijn van hervorming zijn.

De struktuurhervormingen in de ene balie Brussel moeten aan de Vlaamse advocaten datgene verzekeren wat ze automatisch en zonder de minste moeite in een gesplitste balie zouden verwerven en wat aan de franstalige advocaten nooit ontbroken heeft: de volmaakte uitdrukking van hun Vlaams (resp. franstalig) karakter in de organisatie van de balie.

C. In diezelfde gedachtengang past het dat in de Nationale Orde de franstalige en de Vlaamse advocaten van de balie van Brussel door hun eigen afgevaardigde vertegenwoordigd zouden worden.

De Vlaamse advocaten van de balie te Brussel wier aantal 150 of meer bereikt, zouden zich tekort gedaan voelen indien zij geen vertegenwoordiger hadden in de schoot van de Raad van de Nationale Orde terwijl 20 of 30 advocaten van de balie van Veurne of Aarlen wel zouden vertegenwoordigd zijn. De Vlaamse advocaten van Brussel bereiken een belangrijk aantal in het totaal getal Vlaamse advocaten van het land. Enkel de balies van Antwerpen en Gent vormen een talrijkere groep.

Indien de Stafhouder van Brussel tegelijk de franstalige en de Vlaamse advocaten van Brussel zou vertegenwoordigen, dan zou men hem in een onmogelijke toestand plaatsen telkens de nederlandstalige en de franstalige balies tot verschillende gezichtspunten zouden komen. Het is ondenkbaar dat de vertegenwoordiger van Brussel dan zou aansluiten bij ene of andere groep of zou verplicht zijn zich te onthouden bij de stemming.

Volgens de laatste stand van de teksten voor het gerechtelijk wetboek zouden de beslissingen van de Nationale Orde met een drievoudige meerderheid getroffen worden:

— een eerste meerderheid wordt berekend op het geheel der balies van het land, met een afgewogen stemkracht volgens de grootte der balies. Zij wordt op tweede van de stemmen gebracht, precies om de overwegende rol van de balie van Brussel uit te schakelen;

— een tweede meerderheid, gewone meerderheid ditmaal, moet gevonden worden in de groep der balies van het Vlaamse land;

— en een derde gewone meerderheid in de groep der balies van Wallonië.

De balie van Brussel wordt dus gewoon uitgeschakeld wat betreft de tweede en de derde meerderheid. Er is maar één oplossing, de aparte vertegenwoordiging der franstalige en der nederlandstalige advocaten. Dan alleen zal de balie van Brussel meetellen in de drie meerderheidsvormingen.

D. Het Ontwerp van het Gerechtelijk Wetboek voorziet dat de tuchtraad van beroep samengesteld is uit de

eerste voorzitter van het Hof van Beroep, uit twee advocaten-assessoren behorend tot de balie van de betrokken advokaat, en uit twee advocaten-assessoren behorend tot de balie van beroep. De assessoren zijn oud-leden van de tuchtraad.

Volgens de tabel telt de balie van Brussel 84 leden welke deel uitgemaakt hebben van de tuchtraad. Geen enkele onder hen heeft zijn adres in het Nederlands vermeld, zodat bij elke gelegenheid een advokaat welke moet verschijnen voor de tuchtraad van beroep in een nederlandstalige rechtspleging, een reden van wraking kan vinden in hoofde van de advocaten aangeduid als leden van de tuchtraad van beroep door de Raad der Orde van Brussel.

Bij gebreke aan enig objectief criterium terzake, zijn alle betwistingen mogelijk, ook al mogen wij aannemen dat bepaalde oud-leden van de Raad der Orde van Brussel in feite wel degelijk Nederlands kennen. Die betwistingen moeten vermeden worden.

Deze kwestie interesseert niet alleen de Vlaamse advocaten van Brussel, doch ook de advocaten van de Balies van Antwerpen, Mechelen, Leuven en Turnhout. Het is ondenkbaar dat gans deze groep van Vlaamse advocaten geen aanspraak zou mogen maken op assessoren in de tuchtraad van beroep, die onbetwistbaar nederlandstalig zijn.

De enige juiste oplossing bestaat erin de aanduiding te voorzien van advocaten officieel gekend als nederlandstaligen.

E. De samenstelling van het bureau voor kosteloze raadpleging moet beantwoorden aan andere behoeften, onder meer deze van de rechtzoekenden.

De balie vervult in dit opzicht op een gebrekkige wijze de sociale taak, die haar door de wet is opgelegd.

Dit vraagstuk wordt niet louter pro memorie vermeld. Maar de nodige hervormingen zullen wellicht vergemakkelijkt worden door de oplossingen, die zullen bereikt worden voor de andere gestelde problemen.

2. Voorgestelde hervormingen

A. Inrichten van een dubbele rol, een Franstalige en een Nederlandstalige.

Voor de thans ingeschreven advocaten en gedurende een verdere overgangperiode van vijf jaar kiest de betrokkene de rol.

Daarna gebeurt de inschrijving in beginsel volgens de taal van het diploma, tenzij wanneer de Raad der Orde een verzoek om op de andere rol ingeschreven te worden als redelijk aanvaardt.

B. Inrichting van twee Tucht kamers, de ene met het Frans als voertaal en de andere met het Nederlands als voertaal.

De advocaten van elke taalrol worden in de Tucht-raad vertegenwoordigd in verhouding tot hun getalsterkte, met dien verstande dat er voor de minst talrijke rol een minimum van vijf zetels is voorzien. De verkiezingen voor de Raad van de Orde worden ingericht per rol, in deze zin dat de advocaten van elke rol enkel stemmen voor de kandidaten van hun rol.

Elke Tucht kamer is samengesteld uit alle leden behorend tot de gelijktalige rol en uit twee leden van de andere rol, welke nochtans de taal van de betrokken kamer kennen. Elke Tucht kamer wordt voorgezeten door de Stafhouder, of zijn afgevaardigde wanneer de Stafhouder de voertaal van de kamer niet kent.

C. De Stafhouder en de dauphin worden verkozen door alle advocaten zonder onderscheid van rol. Eén der leden van de Tuchtraad behorend tot de andere rol dan deze waartoe de Stafhouder behoort vervult

de functie van vice-stafhouder. Zijn wijze van aanduiding kan nog nader geregeld worden.

De Stafhouder en de vice-stafhouder zullen in de Nationale Orde van advocaten zetelen als afgevaardigden van de balie van Brussel, en zullen, volgens de rol waartoe zij behoren, meegerekend worden hetzij in de franstalige hetzij in de nederlandstalige groep van de Algemene Raad.

De Stafhouder zal de vice-stafhouder verzoeken zijn advies uit te brengen, wanneer de gerechtelijke of administratieve overheden het advies of de voorstellen van de overheden van de Orde vragen.

Het advies van de vice -stafhouder, wanneer deze het geraden acht het uit te brengen, zal samen met het advies van de Stafhouder meegedeeld worden.

D. De assessoren voor de tuchtraad van beroep, aan te duiden door de balie van Brussel, zullen apart aangeduid worden door de leden van de tuchtraad van elke rol.

De leden van de tuchtraad behorend tot de franstalige rol duiden de assessoren aan, onder de oud-leden van de tuchtraad, welke zullen zetelen in franstalige procedures voor de tuchtraad van beroep.

De leden van de tuchtraad behorend tot de nederlandstalige rol duiden de assessoren aan, onder de oud-leden van de tuchtraad, welke zullen zetelen in nederlandstalige procedures voor de tuchtraad van beroep.

Als overgangsmaatregel gedurende 10 jaar kunnen zij bv. ook effectieve leden van de tuchtraad aanduiden of zelfs advocaten die sinds tenminste 25 jaar op de tabel ingeschreven zijn (voor het geval Vlaamse advocaten van Brussel voor de tuchtraad van beroep moeten verschijnen).

Toelichting

A. Om aan de nederlandstalige advocaten van de balie te Brussel een billijke vertegenwoordiging in de Raad van de Orde te verzekeren, is het inrichten van twee taalrollen onontbeerlijk; het is trouwens evenzeer nodig om een gezonde oplossing te vinden voor het probleem van de vertegenwoordiging van Brussel in de twee taalgroepen van de Algemene Raad van de Nationale Orde en in de tuchtraden van beroep.

Bij nauwkeurig onderzoek van de gestelde problemen blijkt het onmogelijk een ander technisch middel te vinden dat een oplossing kan brengen aan al de aspecten van die problemen. Men moet trouwens vaststellen dat geen enkel ander constructief voorstel wordt gedaan dat werkelijk op afdoende wijze een oplossing brengt.

Men kan hier geen enkel redelijk bezwaar tegen hebben. Waar is de advokaat die niet in feite aangesloten is bij en weet dat hij deel uitmaakt van één van beide gemeenschappen? Het gaat hier niet over de min of meer goede kennis van een tweede taal. Bijna alle Vlaamse advocaten kennen in mindere of meerdere mate Frans, of leren het wanneer zij aan de balie zijn.

Dit belet evenwel niet dat zij zich zonder aarzelen als Nederlandstalig advokaat uitgeven. Er bestaan in de hoofdstad slechts twee taalgemeenschappen: eenieder behoort tot de ene of de andere, zoniet integraal dan toch door een of andere voorkeur.

Een tweetalige rol scheppen ten behoeve van de misschien bestaande enkele advocaten welke zouden beweren geen keuze te kunnen doen (al doen zij dagelijks die keuze voor andere zaken, vanaf hun identiteitskaart over hun boekhouding, hun fiskale aangifte, hun denk- en schrijftaal, tot hun adresvermelding op de tabel) zou gans de hervorming afwenden van haar doel. Dit is een behoorlijke vertegenwoordiging te ver-

zekeren aan de advocaten van de twee taalgemeenschappen; dit is niet de advocaten kunstmatig in te delen naargelang zij eentalig of tweetalig zijn.

Indien vele advocaten willen kenbaar maken dat zij ook bekwaam zijn zaken in de tweede taal te behandelen, dan bestaat niet het minste bezwaar tegen het aanbrengen van één of ander teken achter hun naam op de tabel waarmede beduid wordt dat zij ook de andere landstaal kennen. Dit voorgestelde systeem biedt bovendien het voordeel dat het, op langere afstand gezien, de daadwerkelijke individuele kennis van de tweede taal van de Brusselse advocaten zal bevorderen en uitlokken.

Na een overgangsperiode is het meest geschikte criterium de taal van het diploma. Praktisch altijd in de huidige en toekomstige stand van zaken, volgt men het doktoraat in de rechten in de taal van de gemeenschap waartoe men behoort.

Om toch nog tegemoet te komen aan eerder zeldzame individuele moeilijkheden, zou men van Vlaamse zijde geen bezwaar zien tegen bv. het volgende stelsel:

- a) in beginsel inschrijving op de rol volgens de taal van het diploma;
- b) afwijking daarvan op verzoek van de belanghebbende voor de thans ingeschreven advokaat en eveneens nog gedurende vijf jaar;
- c) later, afwijking daarvan op schriftelijk verzoek van de belanghebbende, dat als redelijk aangenomen wordt door de tuchtraad.

B. Het enig bezwaar tegen de twee tuchtkamers dat enige aandacht verdient is dat van een mogelijk in het gedrang brengen van de eenheid van de tuchtrechtspraak.

Dit gevaar is wel volkomen bezworen enerzijds door het voorzitterschap in elke tuchtkamer van de stafhouder of zijn vertegenwoordiger en anderzijds door de aanwezigheid van twee leden van de tuchtraad van de andere taalrol.

Men mag daarbij niet uit het oog verliezen dat de eenheid van tuchtrechtspraak, veel meer dan tot nu toe, in de hand zal gewerkt worden door de tuchtraden van beroep en door het unificerend werk op tuchtgebied van de regelen welke zullen uitgewerkt worden door de Nationale Orde.

Wat te denken van bezwaren tegen de verkiezingen voor de tuchtraad met gescheiden kieskolleges?

Wanneer men aanneemt dat het hoofddoel van de hervorming er in bestaat de gemeenschap van de Vlaamse advocaten, welke op dit ogenblik nog gevoelig in de minderheid is, een behoorlijke vertegenwoordiging te schenken in de Raad van de Orde, en op deze wijze structureel en harmonisch de samenwerking te bevorderen tussen Franstaligen en Nederlandstaligen, moet men afzien van het idee van verkiezingen zonder gesplitst kieskollege. Wanneer men een groep, die op een bepaald ogenblik kleiner in aantal is, behoorlijk en eerlijk wil vertegenwoordigd zien, is de paternalistische opvatting waarbij in feite deze vertegenwoordigers aangeduid worden door de meerderheidsgroep, volledig te verwerpen. We spreken dan nog niet eens van de eigen techniek van de verkiezingen welke zonder gesplitst kieskollege aanleiding kan geven tot combinaties die volledig te verwerpen zijn en waarbij bv. een kandidaat uit de Franse rol, om zijn eigen kansen te zien verhogen, er alle belang zou bij hebben dat men buiten hem enkel stemt voor kandidaten van de Nederlandse rol, en andere minder fraaie praktijken welke het normale beeld van de verkiezingen geheel zouden verdraaien.

C. Het instellen van het vice-stafhouderschap beantwoordt aan een dubbele noodzaak: verzekeren dat de advocaten van de Brusselse balie, zo Franstalige als Nederlandstalige behoorlijk zouden vertegenwoordigd zijn en volwaardig kunnen meestemmen in de Algemene Raad van de Nationale Orde, en op een organische wijze voorzien dat het eigen standpunt van de Vlaamse advocaten tot uiting zou komen in de adviezen en aanbevelingen welke de balie moet geven.

De wijze van aanduiding van de vice-stafhouder dient natuurlijk geregeld te worden. Men kan aan verschillende formules denken, die wij hier niet moeten bespreken.

De vertegenwoordiging van de Brusselse balie in de Nationale Orde én door een stafhouder én door een vice-stafhouder zou op een gelukkige wijze de «capitis diminutio» voorkomen die de balie van Brussel bedreigt in de laatste stand van de teksten van het ontwerp van Gerechtelijk Wetboek.

De adviesbevoegdheid van de vice-stafhouder is onontbeerlijk voor het normaliseren van een aantal toestanden te Brussel buiten de balie, doch binnen het gerechtsleven.

D. Dat assessoren voor de behandeling van Nederlandse zaken voor de tuchtraad van beroep uit de Nederlandstalige advocaten dienen gekozen te worden spreekt vanzelf, en is slechts een corollarium van de reeds behandelde vragen. Omdat het enerzijds mogelijk is dat de Nederlandse rol zou beginnen zonder een enkel oud-lid van de tuchtraad, moeten er overgangsbepalingen worden voorzien waarbij bv. effectieve leden van de Tuchtraad en advocaten met 25 jaar inschrijving op de tabel kunnen worden benoemd.

Bij het uitwerken van de tekst moeten dan ook de nodige schikkingen getroffen worden opdat de Nederlandstalige advokaat te Brussel in hoger beroep zou verschijnen voor een kollege waarvan geen enkel lid hem in eerste aanleg beoordeelde.

Slotbeschouwing

De hiervoren uiteengezette maatregelen zijn, naar het oordeel van de Nederlandstalige advocaten te Brussel, onmisbaar om op het ogenblik dat men de structuren van de balie herzielt in het raam van het ontwerp van gerechtelijk wetboek, voor lange tijd harmonische verhouding tussen Franstalige en Nederlandstalige advocaten te verzekeren in de balie van de hoofdstad.

De Vlaamse advocaten te Brussel wensen uitdrukkelijk te zeggen dat zij verwerpen:

- elk stelsel van simultaanvertaling voor behandeling van tuchtzaken;
- de oprichting van een tweetalige rol naast een Franstalige en Nederlandstalige;
- de verkiezing van de Nederlandstalige leden van de Tuchtraad mede door de advocaten van de Franse rol;
- de vertegenwoordiging van de Brusselse balie in de Nationale Orde door één enkele Franstalige afgevaardigde.

Ongetwijfeld veronderstellen de voorgestelde hervormingen een ingrijpen van de wetgever. Dit is trouwens evenzeer het geval met zovele hervormingen waarmede de Tuchtraad zich de laatste jaren bezighield: instelling van het dauphinaat, van de Nationale Orde, van de Tuchtraden van beroep.

De bedoeling van de Vlaamse advocaten is te bekomen dat de nodige en toch vroeg of laat onontkoombare hervormingen zouden kunnen ingevoerd worden niet als een opgelegde maatregel, maar als uitdruk-

king van de gezamenlijke wil van Frans- en Nederlandstaligen om zelf normale en gezonde verhoudingen te bevorderen, en als een bewijs van ware eendracht en verstandhouding in de hoofdstad. Feitelijke gelijkberechtiging en vrijheid zich te ontwikkelen naar eigen aard is immers de enige duurzame grondslag van vruchtbare samenwerking.

Dit voorstel wil een soepele oplossing brengen voor de in de Brusselse balie gestelde problemen. De overgrote meerderheid van de Vlaamse advocaten wenst dergelijke oplossing te bereiken door redelijk overleg in de schoot van de balie zelf. Zij weten dat die bedoeling ook voorzit bij de heer Stafhouder.

Indien nu dat overleg binnen de balie tot geen bruikbare oplossingen mocht leiden, dan zouden verder liggende oplossingen zich spontaan opdringen. Sommigen — ook franssprekende advocaten — menen dat men tot daar moet komen op kortere of langere termijn.

Indien integendeel overeenkomstig de wens van de overgrote meerderheid het beoogde doel door overleg kan bereikt worden, dan zal de balie van Brussel niet enkel aan zichzelf een uitmuntende dienst hebben bewezen, doch bovendien voor gans het land het bewijs hebben geleverd, dat problemen, die verband houden met het samenleven van twee taalgemeenschappen, door wederzijds begrip een gelukkige oplossing kunnen vinden.

Leo LINDEMANS,
voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap.

Bijlage 2.

Vraagstuk van de Vlaamse advocaten aan de Balie te Brussel

*Voorstellen van de Raad der Orde,
onder beding van akkoord
van het Vlaams Pleitgenootschap*

1. De leden van de Orde zullen ingeschreven worden op één der kiezerslijsten, Franse of Nederlandse, volgens de taal welke zij hoofdzakelijk gebruiken in de uitoefening van hun beroep. Deze lijsten zullen dokumenten zijn alleen toegankelijk voor de leden van de Orde door raadpleging op het sekretariaat, en zullen niet mogen medegedeeld worden aan derden. Zij zullen geen ander gevolg hebben dan het bepalen van de advocaten verkiesbaar voor de ambten van de Orde.

Alle leden van de Orde zullen uitgenodigd worden de lijst te laten kennen op dewelke zij wensen ingeschreven te worden. In de toekomst zal de keuze gebeuren bij het verzoek tot inschrijving op de tabel van de Orde.

In uitzonderlijke gevallen zal het voor een lid van de Orde mogelijk zijn, van lijst te veranderen voor gegronde redenen welke zullen beoordeeld worden door de Raad.

2. Telkenjare, in de maand april, bepaalt de Raad van de Orde, uitgaande :

- van de regel van evenredigheid,
- van het belang van de Orde, de vereisten van de tucht en deze van de kosteloze raadpleging,

a) het aantal zetels voorbehouden aan elk van beide lijsten voor de samenstelling van de Raad die in functie zal treden bij het begin van het volgend gerechtelijk jaar.

Evenwel zal het aantal zetels van lid van de Raad toekomend aan de advocaten ingeschreven op elk der twee lijsten tenminste twee bedragen bij de verkie-

zingen van juni 1965, drie bij deze van juni 1966, vier bij deze van juni 1967 en tenminste vier daarna ;

b) het aantal plaatsen van bijzitter van het Bureau voor kosteloze raadpleging voorbehouden aan elk van beide lijsten voor de samenstelling van het Bureau voor kosteloze raadpleging dat in functie zal treden bij het begin van het volgend gerechtelijk jaar.

3. De verkiezing van de leden van de Raad, met uitzondering van de stafhouder en van zijn opvolger, gebeurt op een stembiljet dat voor elke lijst tenminste drie kandidaten meer vermeldt dan de plaatsen aan deze lijst toegekend.

4. De voordracht van kandidaten voor de Raad van de Orde vereist de handtekening van 40 advocaten ingeschreven op de tabel. Gedurende de vier eerstkomende jaren zullen de advocaten die de voordracht doen tot dezelfde lijst moeten behoren als de kandidaten.

Er wordt aan herinnerd dat bijeenkomsten waar de kandidaturen besproken worden moeten gehouden worden in het gerechtsgebouw of in een privaat lokaal (beslissing van de Raad van 9 juni 1902).

5. De verkiezing der bijzitters van het Bureau voor kosteloze raadpleging gebeurt op een stembiljet dat voor elke lijst tenminste drie kandidaten meer vermeldt dan de plaatsen aan deze lijst toegekend.

6. De voordracht van kandidaten voor het Bureau voor kosteloze raadpleging vereist de handtekening van 10 advocaten ingeschreven op de tabel. Tijdens de vier eerstkomende jaren zullen de advocaten die de voordracht doen tot dezelfde lijst moeten behoren als de kandidaten.

7. Bij het kiezen zullen de leden van de Orde, wel te verstaan stemmend voor het voorgeschreven aantal kandidaten, de stembiljetten kunnen wijzigen door schrapping van namen van regelmatig voorgedragen kandidaten, maar niet door bijvoeging van namen.

8. Voor de toepassing van de tucht, zullen verschillende kamers gevormd kunnen worden in de schoot van de Raad. Elke kamer zal samengesteld zijn uit de stafhouder of zijn afgevaardigde en uit vijf of zes leden.

Indien de verkozenen van een taallijst niet voldoende talrijk zijn om een bepaalde kamer samen te stellen, zal de stafhouder het aantal leden van deze kamer aanvullen, er over wakende dat al haar leden een voldoende kennis zouden hebben van de voertaal der zaken.

Bij staking van stemmen is de stem van de stafhouder of van zijn afgevaardigde beslissend.

19 januari 1965.

Bijlage 3.

Het VLAAMS PLEITGENOOTSCHAP dankt de Stafhouder en de Tuchtraad van de Balie van Brussel voor de bijzondere bekommernis ten aanzien van de problemen van de Vlaamse advocaten, waarvan de voorstellen gedaan op 19 januari 1965 blijk geven.

De voorgestelde maatregelen beantwoorden slechts gedeeltelijk aan de verlangens, uitgedrukt door het Vlaams Pleitgenootschap, teneinde de mogelijkheden te scheppen om de volledige ontplooiing van het beroepsleven der Vlaamse advocaten te Brussel en hun deelneming aan de werking van de organen van de balie te verwezenlijken.

Het Vlaams Pleitgenootschap stelt nochtans vast, dat de Tuchtraad thans maatregelen voorstelt, waar-

van de loyale toepassing tot de normalisering van de toestanden in de schoot van de balie zal bijdragen.

Brussel, 20 januari 1965.
L. LINDEMANS,
Voorzitter.

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen.

Het worstensouper.

Ook voor de Vlaamse Conferentie gaan de carnaval-dagen niet onopgemerkt voorbij. Naar jaarlijkse gewoonte werd het symbool van de vereniging, de worst, gevierd met een worstensouper.

Een honderdtal confraters hadden op 1 maart ll. verzameling geblazen in het drijvend restaurant op de Schelde, «De Pérouse». Tijdens de eenvoudige maaltijd kon men worsten naar believen smullen en zich laven met het bier dat op kosten van de Heer Stafhouder werd geschonken. De voorzitter K. Ferdinand en de Heer Stafhouder Lilar hielden ieder een spirituele worstenspeech vooraleer de jonge confraters hun geslaagde stagistenrevue ten gehore brachten.

De revue was opgebouwd rond drie thema's: de sloping van de oude urinoir vóór het paleis, die heel wat meegemaakt heeft; het onderzoek van de candidaturen van verstandige en andere confraters voor het nieuw op te richten Hof van Beroep te Antwerpen, alsook de grafschriften voor nog levende advocaten, die beknopt opgevat, de aanwezigen dikwijls deden gieren. Dit alles werd natuurlijk musikaal omlijst met valse en juiste noten en uiteindelijk besloten met een variantie op een «topper» van Adamo: «Vous permettez, Lilar».

Met de revue eindigde vanzelfsprekend de avond niet, vermits daarop de nacht volgde in «Antwerp by night».

W. L.

ERRATUM

Erratum

In de ingezonden bijdrage verschenen onder de titel: **Knelpunten op Taalgebied in het Rechtsleven te Brussel**, verschenen in het Rechtskundig Weekblad nr 27 van zondag 7 maart 1965, sloop een vergissing.

Het slot van de paragraaf in kolom 1380 die begint met «Artikel 20 van de wet...» dient als volgt gewijzigd te worden «... daar waar voor andere kantons (zie artikel 20, 2° van de wet van 9.8.1963) de regel geldt: de vrederechter OF de plaatsvervanger». Het gaat dus niet over de Vlaamse vredegerichten van het arrondissement Brussel.

Erratum 2

In de in het laatste nummer verschenen noot van C.C. onder het cassatiearrest van 18 juni 1964 zijn een aantal woorden weggevallen en werd een verkeerd leesteken geplaatst. De tweede zin bovenaan kol. 1351 moet als volgt gelezen worden:

«Om nu tot het probleem van de N.M.B.S. te komen »moge worden gewezen op een arrest, waarin de »voorziening verworpen werd (Cass. 4 december 1958, »R.W. 1960-1961, 777). De rechtbank van eerste aanleg »te Antwerpen, zetelend in hoger beroep had de »N.M.B.S. veroordeeld....»

De zin onderaan kol. 1352 en kol. 1353 is een vraagzin en luidt als volgt:

«Ook betreffende de voordelen die het statuut aan »de agenten toekent en die equivalent zijn met de »voordelen die de wetgeving op de arbeidsongevallen »aan arbeiders toekent?»

MEDEDELINGEN

Belgische Vereniging voor Agrarisch Recht

De Belgische Vereniging voor Agrarisch Recht zal haar algemene vergadering houden op zaterdag 20 maart 1965 te 10.30 uur in de salons van het hotel Plaza, Ad. Maxlaan 118-126, te Brussel.

Tijdens deze vergadering zal de heer Jacques Hoefler, Substituut-Auditeur-Generaal bij de Raad van State, een openbare voordracht in het Frans houden, gevolgd door gedachtenwisselingen, over «De landbouw tegenover de uitbreiding der steden».

Degenen die in dit actueel vraagstuk belang stellen, worden vriendelijk op deze uiteenzetting uitgenodigd.

Zoals elk jaar zal de vergadering kunnen rekenen op de aanwezigheid van vertegenwoordigers van de Nederlandse en Luxemburgse verenigingen en van afgevaardigden van het Europees Comité voor Agrarisch Recht, gevestigd te Parijs, dat is samengesteld uit de nationale verenigingen van de E.E.G.-landen.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift van de Vrederechters, jrg. 1965 - nr. 1: Rechtspraak.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jrg. 1965 - nr. 2:

Wegen (vervolg). — Bevolkingsregisters. — Bezoldigingen. — Boekbespreking. — Economische expansie. — Onverenigbaarheden. — Openbare Onderstand, (Commissie van). — Pensioenen. — Politie (gemeente). — Raad (gemeente). — Werklozen. — Wettigen van handtekeningen. — Antwoorden op aan ons gestelde vragen. — Getuigenschappen van goed gedrag. — Lager onderwijs.

De Gemeente, jrg. 1965 - nr. 2:

Editoriaal. — Van Naelten, Een studie naar aanleiding van een gebeurlijke samenvoeging van gemeenten. — Destrée J., Op bezoek te Mont-sur-Marchienne. — Van Nierop M., Moeten we slot-n uitspreken?

Nederlands Juristenblad, jrg. 1965 - nr. 10:

De Graaf, H.H.A., Anderhalve eeuw gebrekkig militair strafprocesrecht (1874-1964). — Van Bemmelen J.M., Mr. Dr. Nico Muller † — Het werk van het nieuwe Burgerlijk Wetboek. — Spaanderman A.P., De territoriale beperking van de opsporingsbevoegdheid. — Langemeijer G.E., Psychiatrisch-Juridisch Gezelschap.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, jrg. 1965 - nr. 4850:

Nakken D.P.A., Kadastraal praeludium (III, slot). — Boekbespreking door Martens S.K., Algemeen deel van het Nederlandse Internationaal Privaatrecht, mrs. J. Kusters en C.W. Dubbink (I).

BERICHT

De uitvoerige mededelingen betreffende de «Herforming van de Balie te Brussel» verplichten ons meerdere rubrieken zoals «Bibliographie» en «Boekbespreking» naar het volgend nummer te verschuiven.